

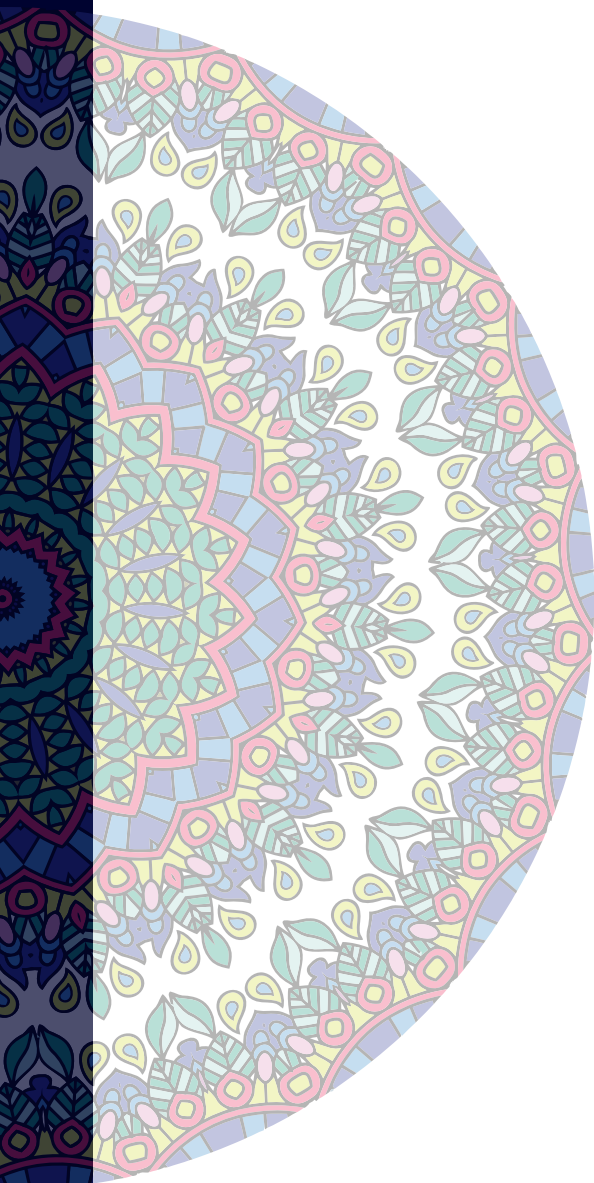

CENTRUL DE DREPT
AL FEMEILOR

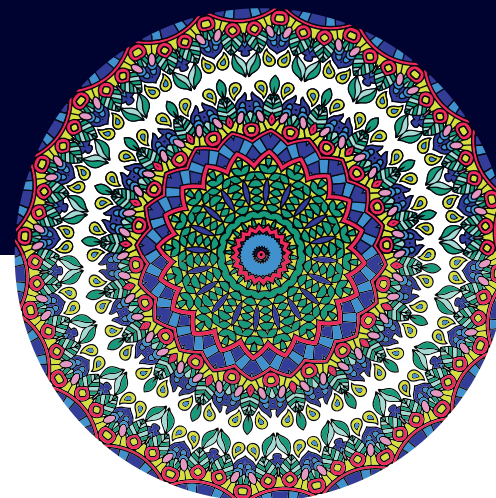
ISTORII CARE INSPIRĂ

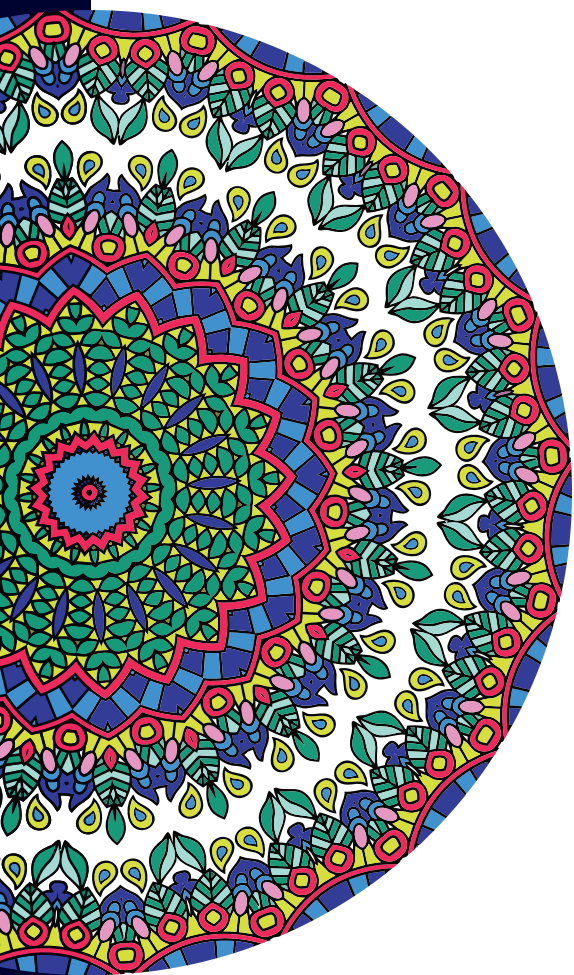

CUPRINS

- 4** DOCUMENTUL CARE MI-A SCHIMBAT VIAȚA
- 10** 30 DE ANI DE AȘTEPTĂRI
- 18** ULTIMA PLECARE ÎNAINTE DE DIVORȚ
- 26** OPERAȚIUNEA DE SALVARE DIN ORIENT
- 34** CINE BATE LA UȘĂ? SOȚUL MEU
CEL GALANT ORI CEL BEAT?

Centrul de Drept al Femeilor este o organizație non-guvernamentală înregistrată în anul 2009 și înființată de un grup de femei-juriste din Republica Moldova pentru a asigura că perspectiva de gen este prezentă atât în timpul procesului de elaborare cât și de aplicare a legii. CDF pledează pentru egalitatea de statut pentru femei și bărbați în viața publică și în cadrul familiei.

CONTACTE

Str. M. Kogălniceanu, nr. 76

Telefon: (+373) 68 855 050, (+373) 22 811 999

Consiliere specializată: 080080000 (apel gratuit)

Email: office@cdf.md

www.cdf.md

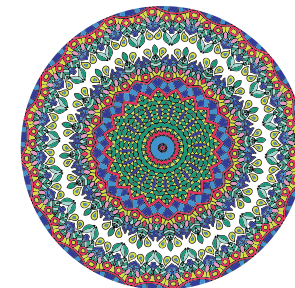
În 14 ani de activitate, Centrul de Drept al Femeilor a fost alături de mii de femei ce au trecut prin experiența violenței în familie, violenței în bază de gen și discriminării la locul de muncă sau societate. Specialiștii noștri au oferit în mod confidențial și gratuit suportul necesar. De fiecare dată au acționat pornind de la interesul suprem al beneficiarei și copiilor ei. Ne-am preocupat ca ajutorul oferit să fie o muncă de echipă dintre juristă, psiholog și asistenta socială. În ultimii ani, am adăugat și componenta de abilitare economică, pentru a oferi posibilitate femeilor supraviețuitoare să dobândească autonomie financiară și să deschidă ușa unor noi oportunități.

Te întrebi poate cum au reușit aceste femei? Ce dificultăți au întâmpinat în calea lor spre o viață trăită în liniște și demnitate? Cine le-a fost alături și cum și-au aranjat viața?

Prin această broșură, te invităm să cunoști istoriile acestor femei puternice și determinate. Te invităm să intri în lumea lor fără a judeca, fără a pune etichete, ci doar pentru a citi cum îți poți schimba cursul vieții dacă ai curaj, oameni care să te susțină și specialiștii potriviți.

Sunt cinci istorii ce te pot inspira, care îndeamnă la reflecție și oferă răspunsul specialiștilor la cele mai des întâlnite întrebări venite din partea beneficiarelor noastre. Ne-am dorit ca această informație să fie utilă și să o ai la îndemână, ori de câte ori va fi nevoie.

Lectură plăcută!

DOCUMENTUL CARE MI-A SCHIMBAT VIAȚA

Începuse războiul în Ucraina, iar eu eram în căutarea unui adăpost. Am telefonat pe la mai multe aziluri, centre pentru susținerea victimelor violenței în familie și toate erau pline cu refugiați. „Sunăți peste câteva zile, poate se eliberează vreo cameră”, auzeam în receptor și asta mă făcea să disper. Aveam nevoie de un colț în care să mă retrag cu un copil speriat de bătaii, înjurături și amenințări chiar în acel moment. Nu puteam aștepta.

Soțul meu era peste hotare și urma să se întoarcă de pe o zi pe alta. Hotărâsem că a venit momentul unei despărțiri definitive. Nu mai puteam tolera violența și consumul de alcool care a devenit normă în casa mea. Am început să caut ajutor online și am aflat despre Centrul de Drept al Femeilor (CDF).

A fost pentru prima dată în ultimii zece ani când cineva m-a ascultat, m-a înțeles și m-a ajutat. Legea era de partea mea și eu aveam toate șansele să ies învingătoare din această cursă. Important era să mi-o doresc. Și eu voiam asta din tot sufletul.

Acasă am completat o cerere de divorț și am dus-o la judecătoria. Nu am avut nevoie de avocat, nici bani nu aveam pentru acest serviciu. Mi-a fost de ajuns discuția de la CDF unde am fost informată cum să procedez, ce acte să prezint, de ce extrase de la poliție am nevoie. Acestea nu-mi lipseau - în ultima vreme apelam des serviciul 112 pentru „a-l liniști”.

Ședința de judecată a fost stabilită pentru luna aprilie. El nu s-a prezentat. Doamna judecătorească l-a sunat și l-a anunțat despre cerere. Am auzit în receptor că nu este de acord și că el singur va decide când să divorțeze, fără intermediari. Nu a venit nici peste o lună, așa că instanța a pronunțat decizia de divorț în lipsa lui. Din 16 mai 2022 suntem oficial divorțați.

În conformitatea cu legislația procesual civilă, în acțiunile civile cum sunt: divorț, stabilirea domiciliului copiilor, încasarea pensiei de întreținere a copiilor minori, nu este obligatoriu să fii reprezentată de un avocat. Totuși, este nevoie să ai unele cunoștințe juridice pentru a putea întocmi cererea, a pregăti pachetul de documente, a-l depune în instanță și a fi prezentă în ședințele de judecată, și a fi pregătită moral pentru asta.

În acest caz, procedura de divorț a decurs repede, iar Ana a putut merge în instanță să își apere drepturile singură. A dat dovadă de mare curaj, iar noi am susținut-o și am informat-o din punct de vedere juridic. Am fost cu ea de fiecare dată când avea întrebări, i-am explicat fiecare pas pe care trebuie să-l parcurgă și care vor fi consecințele. Știu că s-a simțit încrezută în sine. Să-ți cunoști drepturile tot timpul crește încrederea în forțele proprii.

Acest proces a decurs relativ simplu și iată de ce:

Soțul ei nu a manifestat mare interes în proces, nici măcar nu a participat la ședință. Nu a prezentat referință la proces, nu a fost reprezentat de un avocat. În fine, nu a depus nici o solicitare reconvențională. Și asta a dat acestui proces mai multă simplitate.

Îmi aduc aminte că, la început, când pregăteam pachetul de documente, Anei îi era frică, pentru că el anterior a amenințat-o că va rămâne fără copii. I-am propus să depună cererea în instanță și i-am explicat că, dacă apare acest risc, are dreptul să amâne ședința. Apoi, la următoarea ședință, va putea veni cu un avocat pentru a fi reprezentată profesionist.

Dar acest risc nu a intervenit și totul a decurs bine. Sunt multe cazuri de genul dat și noi încurajăm femeile să își cunoască drepturile și să se reprezinte mai ales dacă sunt așa circumstanțe ca cele menționate mai sus.

Daniela JOSANU,
juristă, Centrului de Drept al Femeilor

AM CREZUT CĂ ÎL POT SCHIMBA

Chiar dacă locuiam în același sat, am făcut cunoștință pe o rețea de socializare. El mi-a scris. Eu eram studentă la medicină, iar el lucra în Rusia. Asta a fost acum zece ani, în septembrie. Prima dată ne-am văzut peste o lună, iar pe 13 decembrie am fost prezentată familiei. În avalanșa de emoții, nici n-am înțeles când ne-am logodit și când am jucat nunta. Totul s-a întâmplat prea repede...

Acum, când mă gândesc la graba cu care am fost măritată, înțeleg că ai lui s-au temut că o să mă piardă când îmi voi da seama pe cine iau și voi renunța la căsătorie. Ei știau că el consuma alcool și că este uneori de necontrolat.

Abia mai târziu am observat patima lui pentru băutură, dar m-am gândit că voi avea timp să îl modelez așa cum îmi place mie. Simțeam că am capacitățile acestea, dar nu a fost să fie.

Prima dată când a țipat la mine eram într-un local din sat. Am îndrăznit să-mi spun părerea în timpul unei discuții. M-a privit cu ochi turbați și mi-a spus să închid gura. Eram șocată, dar m-am gândit că poate nu este cazul să exagerez.

Din experiența mea de psihologă, fiecare a cincea femeie găsește resurse de a rupe cercul violenței în familie, chiar dacă mai greu și cu întârziere. Victimele violenței în familie au nevoie de susținere și încurajare din partea unor persoane în care ele au încredere.

Problema lor este că nu cred că acești oameni există. Pentru a depăși această frică, multe dintre ele trebuie să treacă peste niște stereotipuri și prejudecăți cu care au trăit mai mulți ani: că nu se vor descurca singure, că orice copil are nevoie neapărat de un tată, că va fi afectat de divorț și multe altele. Agresorii au grijă să cimenteze aceste prejudecăți prin violență.

În realitate, femeile demult își câștigă singure existența. Uneori îl mai întrețin și pe agresor. Iar în comparație cu emoțiile pe care le poate provoca un divorț, suferința cauzată de violența zilnică este mult mai mare.

Femeile prind la curaj când văd că lucrurile pot fi altfel decât și le-au imaginat până atunci. De aici vine și motivația interioară de a face schimbarea și de a rupe lanțul violenței din familie.

Gabriela POPENCO,
psihologă, Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale

De fiecare dată când se întâmpla să mă înjure, să strige la mine sau să mă bată, eu eram cea vinovată. El mă lovea, iar pe mine mă muștra conștiința. „Doamne, oare cu ce am mai greșit”, mă gândeam și încercam să găesc un răspuns pentru a nu mai repeta greșeala. Iar explicațiile erau de fiecare dată altele și niciodată nu coincideau cu motivele pentru care primeam un pumn.

Mă învinuiam că am stat prea mult cu o colegă, pentru care am primit două palme. Aveam remușcări pentru că eu am o facultate, iar el nu. Mă simțeam vinovată că eu am un loc de muncă, iar el e șomer. Îmi asumam greșeala chiar și atunci când rămâneam cu fața vânătă mai multe zile la rând pentru că am uitat să îl felicit de Crăciun, iar el s-a supărat, a răsturnat masa și m-a bătut. Eram gata să găesc motive nenumărate fără să observ cel mai important lucru: pur și simplu era un agresor.

Gospodăria era mai mult pe umerii mei. El pleca în fiecare dimineață la serviciu mai mult ca să bea pe undeva. Mereu găsea un motiv de a sărbători, iar când nu avea chef de muncă putea sta acasă și câteva zile. Mai târziu am aflat că și la serviciu se ducea beat și dormea pe șantier. Eu am fost cea care am insistat să meargă la muncă peste hotare. Mai mult ca să ne ofere liniște în casă, că bani oricum nu prea aducea.

Dragostea mea pentru el nu avea margini. Angajamentul meu de a-i fi alături și de a-l ajuta mereu, dorința mea de a-l modela și a-l face mai bun dădeau mereu greș. L-am dus la studii ca să obțină o profesie – fără niciun folos. L-am găsit un aparat auditiv scump pentru a-i reduce din surditate – degeaba. L-am plătit o operație – nimic. Am vrut să-l duc la dezalcoolizare – a refuzat.

ERA SOȚUL MEU,

CUM SĂ-L IA LA ÎNCHISOARE?

Prima dată am chemat poliția când eram în concediu de îngrijire a copilului și locuiam la mama în sat. Venea beat și făcea scandal. Polițistul mi-a promis că va discuta cu el și cu rudele lui fără să întocmească vreun proces verbal. Nu s-a mai întâmplat nimic atunci. Nu am insistat nici eu.

Eram mereu înjosită fizic, verbal și psihologic. De foarte multe ori mă amenința și îmi spunea că nu mă omoară doar pentru că nu vrea să facă pușcărie. A ajuns să nu îmi permită nici să mă machiez. Mă acuza de infidelitate de fiecare dată când îmi vopseau unghiile sau îmi făceam părul. La un moment dat am cedat, oricum eram căsătorită și nu mai aveam nevoie de atenția celor din jur.

Devenisem o umbră. Nimeni nu mă mai observa. Odată am fost bătută în casa părinților lui. Strigam, plângeam, el înjura. Nu a intervenit nimeni, chiar dacă știam că sunt în camera de alături. Am plecat acasă pe jos desfigurată de pumnii lui, dar mai mult distrusă de indiferența celor din jur.

Mai târziu, în urma unei bătăi crâncene, am obținut un ordin de restricție care nu a fost respectat. După care a urmat o ordonanță de protecție, dar el nu se lăsa dus din casă. Eu nu am anunțat poliția pentru că mă temeam să-i deschidă dosar penal și să îl ia la închisoare. Scopul meu era să îl avertizez că și eu pot să mă apăr, să învețe minte, nu să-i distrug viața. Îmi aduc aminte cum stătea la judecătorie palid și plângea. M-am speriat atunci și nu am vrut să merg mai departe...

Cum să fie judecat și băgat la pușcărie? Consideram asta o trădare din partea mea. Era soțul meu, alegerea mea și credeam că era și vina mea că se comporta violent. Am crezut așa până în primăvară. După divorț am înțeles că am greșit crezând că îl voi putea schimba. Acum vreau să mă ajut pe mine, să recuperez anii umbriți de suferință.

DIVORȚUL

NU ESTE DOAR O SIMPLĂ HÂRTIE

Am aflat că a revenit din străinătate de la mama mea care l-a văzut în sat. Prima întâlnire după divorț a fost exact așa cum mi-am imaginat-o. A venit beat mort și a început să mă amenințe. Striga și dădea din mâini în fața mea. Avea și o sticlă de bere. Am solicitat serviciul 112, dar am fost refuzată din cauză că nu fusesem agresată. Am insistat să vină cineva și că nu e cazul să fiu tăiată pentru ca poliția să reacționeze. Într-un final au sosit doi polițiști care au discutat scurt cu el fără să întocmească vreun proces verbal. După ce au plecat, el a venit din nou la ușă. Am solicitat din nou intervenția poliției. Oamenii legii m-au învinuit indirect că eu aș fi cea care îl provoc. Totuși, l-au luat cu ei și nu l-am mai văzut ceva timp. Am trecut de mai multe ori pe la sectorul de poliție ca să mă interesez ce s-a întâmplat, dar nu am primit niciun răspuns.

Între timp, am început să mă redescopăr. Aveam mai mult timp liber pentru mine și copil. Îmi era frică, nu știam ce va urma, cum îmi voi aranja viața. Înțelegeam că nu mai vreau să fie ca înainte, dar și viitorul mă speria. Încet, nesigur am început să ies din cetatea mea. Am participat la instruirii, la activități organizate de diferite asociații neguvernamentale. Se iveau tot mai multe oportunități, era nevoie doar de motivație și încrederea că voi reuși. Cu ajutorul Centrului de Drept al Femeilor, am lansat o mică afacere – un cabinet de masaj. Mi-am adus aminte de lecțiile din studenție și

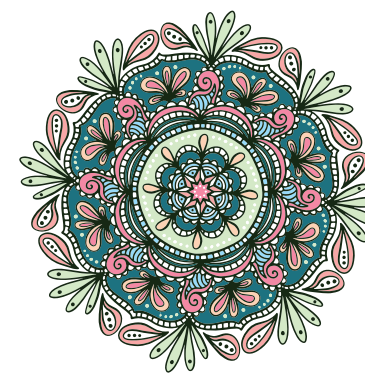
acum, pe lângă activitatea de bază la o instituție medicală, pretez și servicii de masaj terapeutic. Înțeleg că nu e o activitate ușoară, dar îmi păstrez optimismul.

Cât despre fostul soț, în urma unui curs de dezalcoolizare a decis să nu mai bea. Asta mă face și pe mine mai liniștită. Sâmbăta scoate copilul la plimbare și eu mă bucur că se simt bine împreună. Deocamdată a evitat să discutăm despre divorț, dar eu simt că el crede în continuare că acesta este doar o simplă hârtie, cum mi-a spus odată. Pentru mine însă este un document care mi-a schimbat viața și nu cred că mai este cale de întoarcere spre coșmarul din trecut.

Femeia aceasta avea toate abilitățile la ea. Pe lângă studiile de medic, ea avea și cursuri de maseuză și chiar o diplomă. Acesta a fost doar un început bun. Mai târziu am descoperit la ea calități de luptătoare: perseverență și sânghință.

Ea a participat la mai multe training-uri despre cum să își deschidă o afacere și a obținut o patentă pentru a presta servicii de masaj. În cadrul proiectului de abilitare vocațională, am ajutat-o să își amenajeze cabinetul cu o masă specializată, un dulap și mai multe ustensile necesare practicării masajului. Deocamdată nu poate renunța la funcția pe care o are, dar asta arată cât de calculată este. Cu siguranță va reuși să câștige bani și din propria afacere.

Tatiana TIMOTIN,
consilieră vocațională, Centrul de Drept al Femeilor

30 DE ANI DE AȘTEPTĂRI

Memoriile unei învingătoare

Angela s-a născut într-o localitate din centrul Republicii Moldova. Timp de 30 de ani ea a trăit cu frică în propria familie, unde era umilită și bătută de propriul soț. „Motivul” - pentru că îndrăzneala să gândească și să simtă altfel decât se aștepta agresorul. În această perioadă cel mai mult i-a lipsit susținerea din partea rudelor și a vecinilor. Angela este una din cele 859 de victime ale violenței în familie, care au beneficiat în 2021 de servicii specializate din partea Centrului de Drept al Femeilor.

„Cum să îl dai tu la poliție? Unde s-a mai văzut așa ceva? Eu, cât am fost bătută, niciodată nu mi-a dat în cap să mă plâng la poliție. Te-ai găsit tu să faci așa o rușine pentru familie.” Asta auzeam de fiecare dată de la soacră-mea, când încercam să mă ascund de fiul ei agresiv. Era și ea snopită de către soț. Umbla toată numai vânătași, întregul sat era martor, dar toți preferau să tacă.

După fiecare discuție cu soacra, eram bătută și mai crunt, semn că au ajuns la el toate văicărelile mele. Începusem și eu să mă împac cu gândul că acestea este destinul meu, crucea pe care trebuie să o duc până la capăt.

Prima dată m-a lovit după o nuntă. Am „greșit” atunci când am acceptat invitația la dans din partea unui băiat. Nu am înțeles gestul, eram prea tânără și nu îmi dădeam seama ce va urma. Apoi am fost obligată să las facultatea, să stau acasă, să cresc copiii, să am grijă de gospodărie, să nu ies din casă. Toți acești 30 de ani am trăit viața altcuiva.

Am încercat să fug de mai multe ori la părinți. Mama de fiecare dată se speria de felul cum arăt și nu voiam să o supăr. După câteva zile mă întorceam acasă. Am încercat să implic nașii, dar ei au preferat să mă ignore, să ascundă sub preș toată durerea mea. Uneori mă adăpostea o vecină, dar și ea era în pericol dacă afla agresorul.

Cu trecerea anilor, abuzul devine din ce în ce mai mare - e tot mai greu să fie controlat și comportamentul victimei. Este nevoie de mai multă frică, iar agresorul va inventa noi motive pentru violență și scuze pentru a menține victima sub control. Se ajunge, uneori, la un fel de gelozie paranoică, la tulburări de comportament care nu se opresc nici la suferință extremă.

Este o falsă așteptare că apariția copiilor în familie va stopa violența. Nu ei sunt cauza agresiunii și nu ei îl vor reseta pe agresor. Unii copii se îmbolnăvesc din cauza relațiilor toxice din familie sau a lipsei de protecție din partea părinților. Ei nu înțeleg neputința mamei și ajung singuri să dea dovadă de lipsă de capacitate de a acționa în situații complicate. Astfel, ei termină prin a evada din familie cu prima ocazie sau își părăsesc, eventual, familia creată imediat ce se vor simți în nesiguranță.

Victima continuă să trăiască o falsă speranță că lucrurile se vor rezolva. Uneori este gata să solicite ajutor, dar din cauza indiferenței celor din jur ea ajunge să se învinovătească și mai mult. Această stare este amplificată de agresor, care îi va pasa întreaga responsabilitate pentru toate problemele cu care se confruntă - că nu tace, că procedează altfel decât se așteaptă el, că îl provoacă. Ea mai continuă să creadă că, dacă se va schimba, atunci și el se va transforma conform așteptărilor ei. Este nevoie de o intervenție din exterior dacă victima ajunge într-un astfel de cerc vicios sau de un eveniment cu un puternic impact emoțional, care să o facă să simtă altfel decât a făcut-o până acum.

Sergiu TOMA,
psiholog, Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale

Între timp, pe corp și în sufletul meu, rămâneau urmele geloziei lui. Pe braț m-a tăiat cu un cuțit pentru că am vrut să mă angajez. Urechea o am ruptă după ce mi-a smuls cercelul pentru că mi-am cumpărat o haină nouă. Pe gât mi-a lăsat o urmă de la un ciob de pahar. L-a aruncat în mine pentru că m-am plâns la poliție...

Încet, dar sigur, mă transformasem într-o fantomă care se temea și de propria ei umbră. Nu aveam voie să mă uit în oglindă, să port haina pe care o voiam. El alegea pentru mine: cum gândesc, ce fac, ce spun, ce vreau... Ajunsesem să mă urăsc pentru că nu aveam putere să-l înfrunt, mă simțeam singură și nu vedeam lumina de la capătul tunelului.

Fetele creșteau și era tot mai greu să mă ascund de ele. Îmi era rușine să mă vadă vânăta la ochi sau cu răni pe mâni, dar mai mare îmi era frica să le las singure și flămânde. Plângeam nopțile pe ascuns ca să nu mă vadă nimeni, iar dimineața puneam fața de pernă pe sfoară la uscat.

Din păcate evenimentele descrise mai sus au avut loc într-o perioadă de transformări la nivel de societate și legislație, care nu întotdeauna acorda atenția cuvenită victimelor violenței în familie. În ultimii ani, legislația națională a fost îmbunătățită și aceste femei beneficiază de mai multă protecție din partea statului. Este important ca ele să anunțe autoritățile despre problemele cu care se confruntă.

Între timp a fost omisă pedeapsa cu amendă pentru violență în familie, care mai degrabă înfură și mai mult agresorul. În urma modificărilor introduse în Codul Penal, violența în familie se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității sau închisoare, în funcție de gravitatea infracțiunii și a leziunilor corporale depistate la victimă. Amendă a fost scoasă și din articolele Codului Contravențional, care se referă la violență în familie, iar infracțiunile ce țin de aceasta sunt pedepsite cu muncă neremunerată și arest contravențional. Acum victimele se pot bucura de o intervenție rapidă a oamenilor legii.

Cu regret, nu întotdeauna aceste prevederi sunt puse în acțiune, mai ales în localitățile rurale, unde polițiștii se cunosc cu majoritatea consătenilor. Din cauza unor relații de amicitie cu agresorii, oamenii legii ezită să aplice legislația și mușamalizează cazurile de violență în familie. Experiența mea de avocată arată că uneori victima este acuzată că a provocat scandalul și trimisă acasă în loc să i se ofere protecție. La oraș situația diferă, polițiștii sunt mai deschiși să ajute victimele și pot referi cazurile unor centre specializate, cum ar fi și Centrul de Drept al Femeilor, cu solicitarea de a li se efectua o evaluare psihologică atunci când este o bănuială de un abuz psihologic din partea agresorului sau de acordare a unui ajutor juridic.

Tatiana AGACHI,
avocată, Centrul de Drept al Femeilor

Degeaba am crezut că fetele nu observau că eram bătută și batjocorită. Acum, peste ani, îmi povestesc cum mă ascundeam în pod, cum fugeam noaptea în grădină, cum îmi sângerau buzele, cum purtam basmaua pe ochi să nu îmi vadă vânătaile.

Când prindeam la curaj sau nu mai puteam să suport umilințele mă adresam la poliție, chiar dacă știam că după vizita lui la sector mă așteaptă o nouă bătaie. Cu toate acestea mai speram că poate dau acolo peste un om bun, care să îl facă să înțeleagă că nu e frumos să îți bați soția, că poate îl învață cineva că nu poți face o casă bună cu cel pe care îl batjocorești, că poate îl sperie cu legea. Nu a fost să fie. Poliția îl amenda și mi-l trimitea acasă și mai furios. Eram bătută pentru plângere și lăsată fără bani pentru că, spunea el, din banii mei a plătit amendă la stat.

Singurele momente liniștite în casa noastră erau perioadele când mergeam la muncă la Moscova. Ne bucuram împreună cu fetele de orice moment, râdeam împreună și chiar cântăm uneori. Nu aveam niciun leu în casă, dar noi eram fericite. Lipsa banilor nu era ceva nou pentru noi. El a fost mereu cel care îi număra și împărțea. Nu mă lăsa să lucrez pentru că, spunea, el aduce banul în casă. În lipsa lui, vindeam vara vișine, cireșe, caise și ce mai aveam prin grădină. Era greu, dar cel puțin nu știam de frica nimănui.

Când revenea din străinătate, începeau din nou reproșurile. Rar a fost să nu îmi dea o palmă în prima zi după sosire. Între timp, casa a devenit o povară care mă lega de el. Am început să îmi dau seama că am pierdut o viață încercând să-mi demonstrez că oamenii se pot schimba, că mai e nevoie de un pic de răbdare, că încă nu a venit timpul să renunț. Iar viața devenea tot mai insuportabilă.

30 de ani am trăit cu frica să mă omoare, iar în ultimii ani îmi era frică să îl omor eu.

Într-o seară, ne uitam cu fata cea mai mică la televizor. După pași l-am cunoscut că este enervat și că ne așteaptă un nou scandal. Nu am greșit cu această presimțire. A început să strige, să dea cu pumnii în pereți, apoi în mine. Așa și nu am înțeles de ce era supărat. După ce s-a mai potolit, fata mi-a spus ca a înregistrat tot scandalul pe telefon și că ar fi bine să sunăm la poliție.

Echipa de intervenție a sosit la timp, iar el s-a ales cu ordin de restricție pe care nu l-a respectat. A urmat o amendă. Apoi alta. Apoi o ordonanță de protecție.

Cazul confirmă teoriile care susțin că victima violenței în familie are nevoie de o întâmplare ieșită din comun ca să o facă să gândească altfel. Fie că este vorba de un act de violență așa cum nu a mai cunoscut, fie de o schimbare care să o convingă că toate eforturile și așteptările ei de până acum au fost în zadar. Vreau să cred că anume înregistrarea făcută de copil a fost acel moment de răscruce, care a pus capăt unei relații toxice. Femeia a înțeles că nu poate merge mai departe.

Intervenția din exterior, așa cum este ea, cu toate defectele care sunt semnalate din teren, a fost un semnal pentru victimă că nu este ea vinovată pentru ceea ce i se întâmplă. Sistemul i-a spus clar cine este agresorul și că el trebuie să plece. Este un mesaj psihologic, care a făcut-o să înțeleagă că mai departe depinde de ea ce va alege: să rămână alături de agresor sau să își reia viața fără acesta.

Ordonanța de protecție ajută victimele să trăiască altfel și ele încep să vadă lumea fără frică și umilință. Dacă, în această perioadă, femeile reușesc să se descurce singure, atunci ele pot să rupă definitiv relația cu soțul agresor. Procesul nu este unul ușor, dar astăzi există foarte multe servicii care le pot ajuta să își refacă viața cu demnitate.

Sergiu TOMA,
psiholog, Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale

- ✓ **Ordinul de restricție de urgență** este un act procesual, care se emite de polițistul de sector sau un alt agent constatat din cadrul poliției pentru un termen de zece zile. Prin intermediul acestuia agresorul este obligat să părăsească locuința pentru zece zile și să nu se apropie de victimă și de copiii acesteia.
- ✓ **Ordonanța de protecție instituie** aceleași măsuri doar că este emisă de către instanța de judecată și este valabilă pentru un termen de până la trei luni. Aceasta poate prevedea un șir mai larg de măsuri impuse agresorului, cum ar fi distanța față de victimă sau locul aflării acesteia sau copiilor ei (casă, grădiniță, școală, loc de muncă etc.), interzicerea convorbirilor telefonice sau prin mesaje. Ordonanța de protecție poate obliga agresorul să efectueze un curs de reabilitare la psiholog pentru reducerea comportamentului agresiv.

Trei luni, cât am fost în casă doar eu și mezina, mi-am dat seama că se poate și altfel. Fără el. Era clar că nu mai puteam trăi doar cu ordonanțe de protecție și ordine de restricții. Venise timpul să fac un pas în afara acestui cerc vicios.

Aveam nevoie de ajutor și o angajată de la poliție mi-a dat un număr de telefon. La Centrul de Drept al Femeilor am aflat pentru prima dată că femeile au dreptul la o viață decentă și fără frică. După 30 de ani de calvar, aproape că uitasem că se poate și altfel discuta cu mine, că merit mai mult decât am primit într-o căsătorie, că sunt om. Această susținere mi-a dat curaj să merg mai departe. Am ales să divorțez și nu regret acest pas.

„În urma scandalului cu mai multe lovituri cu pumnii și de perete, victima a decis să apeleze la poliție. Oamenii legii au eliberat un ordin de restricție de urgență. Deși a fost înlăturat din locuință, agresorul s-a întors mai târziu acasă. În baza acestor acțiuni, a fost intentat un proces contravențional pentru nerespectarea ordinului de restricție de urgență și i-a fost aplicată o amendă de trei mii de lei.

Femeia s-a adresat la Centrul de Drept al Femeilor unde a fost ajutată să completeze o cerere pentru obținerea unei ordonanțe de protecție pe un termen de trei luni. Beneficiara a mers în instanță și a obținut această protecție care i-a oferit posibilitatea să analizeze situația și să ia o decizie pentru desfacerea căsătoriei. CDF i-a acordat asistență primară la redactarea cererii pentru instanța de judecată, în care s-a solicitat desfacerea căsătoriei, stabilirea domiciliului minorului cu ea și încasarea unei pensii alimentare până la vârsta de 18 ani din contul tatălui. Instanța de judecată i-a dat câștig de cauză reclamantei.”

Tatiana AGACHI,
avocată, Centrul de Drept al Femeilor

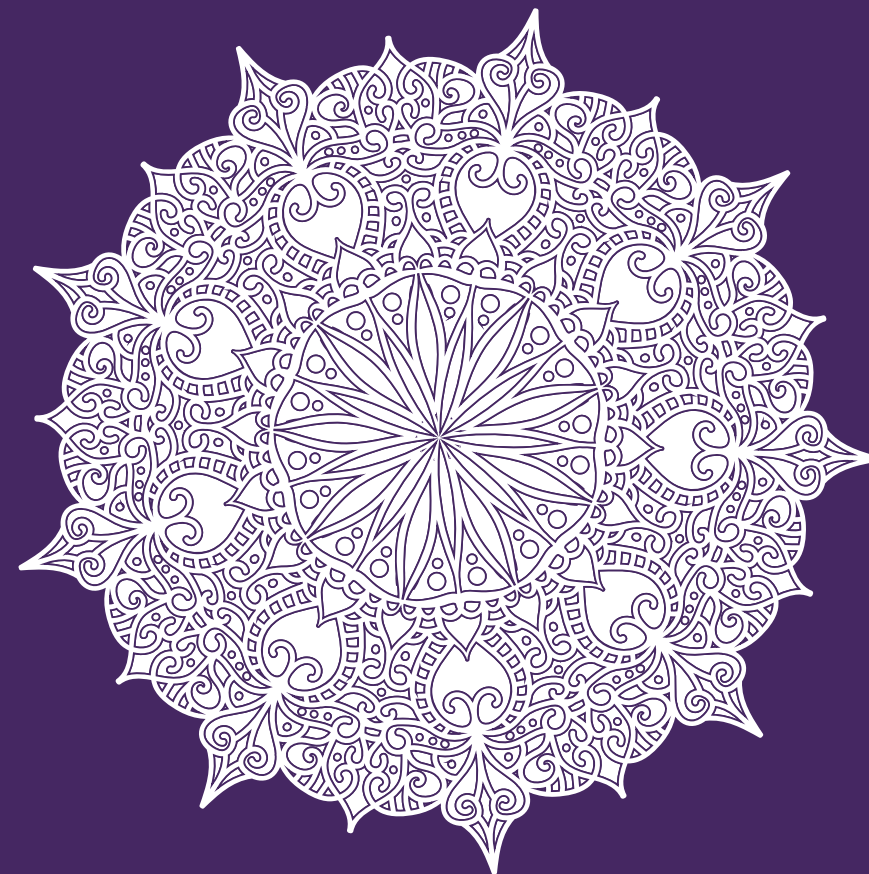
Între timp, trei din fetele mele s-au căsătorit, iar eu am rămas cu mezina. Locuim împreună și ne bucurăm că putem respira liber, fără să ținem cont de supărările cuiva. Mi-am găsit un loc de muncă și sunt fericită că am banii mei după o viață trăită pe datorii în propria casă. Fetele m-au ajutat să trec peste momentele grele din trecut și mi-au dat încrederea în ziua de mâine. Iar eu nu mai vreau să revin la ziua de ieri, oricâte promisiuni mi se fac și indiferent de ofertele care mi se aduc.

Cazul a ajuns la abilitare economică la Centrul de Drept al Femeilor în urma unei intervenții din partea avocatei după stabilizarea situației. Dincolo de soluționarea problemelor de angajare în câmpul muncii, a mai fost nevoie și de orientarea vocațională a minorei aflate la întreținerea beneficiarei. Consilierea s-a focusat pe soluționarea în complex a provocărilor. A fost nevoie de mult timp pentru a găsi soluții care să se potrivească așteptărilor și abilităților acestora. Un specialist în abilitare economică niciodată nu ia o decizie pentru beneficiare. Ele trebuie să înțeleagă singure ce pot face și de ce au nevoie pentru a se descurca într-o nouă postură. Noi doar le ghidăm și oferim asistența pentru a se orienta și mai bine.

Acum femeia este angajată într-o structură neguvernamentală în calitate de persoană care face curățenie, iar minora urmează cursuri de frizeră, după ce a făcut ghidare în carieră prin intermediul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă. Eu cred că ambele au abilitați foarte bune și în scurt timp vor reuși să se afirme în câmpul muncii pentru a se bucura de mai multă independență economică.

Tatiana Timotin,
consilieră orientare vocațională, Centrul de Drept al Femeilor

După doi ani în care am reușit să iau viața de la început, mă adresez tuturor femeilor care au avut de suferit în familie. Nu vă lăsați păcălite de promisiuni deșarte. 30 de ani am așteptat aceste schimbări. Mereu eu eram cea vinovată pentru palmele pe care le primeam. El rămânea doar cu regretele și făgăduința că nu se va mai întâmpla. Acest om nu se va schimba niciodată. Nu lăsați să treacă viața pe lângă voi pentru niște speranțe deșarte alături de un om care nu vă merită. Poți începe mereu viața de la capăt. Important este să vrei asta.

„Nu am cunoscut niciodată o femeie care să nu fie puternică, dar uneori nu lasă această putere să se vadă. Apoi are loc o tragedie, iar această putere iese brusc la iveală. Îndemnul meu către femei este să lase forța să iasă la suprafață înainte să aibă loc tragedia.”

Diane von Furstenberg

ULTIMA PLECARE ÎNAINTE DE DIVORȚ

Poate că ar fi fost mai bine dacă plecam atunci când m-a lovit prima dată. Să-l las singur în camera de cămin, unde martori ne-au fost doar cei patru pereți. Cine m-ar fi crezut că am fost pălmuită? La 18 ani trăiam cele mai frumoase momente din viața mea. Unii chiar ne invidiau. Trecuseră doar câteva săptămâni după logodnă, iar el devenise atât de protector încât nu-l recunoșteam. Îmi plăcea că era galant cu mine, chiar dacă uneori mă deranja că „mă învăța” cum să mă îmbrac.

Era atât de ocrotitor, încât uneori întrecea măsura când îmi cerea să stau mai mult în casă. Eu nu vedeam nimic grav în aceste porniri. Poate așa e un soț iubitor, poate așa își manifestă dragostea, poate așa arată că îi pasă, mă gândeam în mintea mea de fată.

Și părinții mei se mai certau. Era clar că nu se împăcau. Au divorțat până la urmă. Eu credeam că am învățat lecția, că știu cum să protejez. Nu cu violență se menține o familie, îi spuneam de fiecare dată când el striga la mine, mă amenința, ridica pumnul. Credeam că sunt liberă, că pot oricând să pun capăt unei relații toxice. El se calma. Într-un an, ne-am căsătorit. Am plecat la muncă peste hotare.

„ÎNCHIDEȚI UȘA

SĂ NU VĂ AUDĂ VECINII”

Toată tinerețea ne-am petrecut-o muncind pentru o casă, în care să se audă voci de copii fericiți. Opt ani am lucrat pentru ca acest vis să devină realitate. Eram prea stresați de realitățile dure care ne înconjurau. Ne mai certam, el mă lovea uneori, eu îl iertam de cele mai multe ori. Eu îl amenințam că plec, el își cerea scuze. Iar în albumul cu amintiri se adunau

pagini gri, în care eu îmi acopeream vânătăile de pe față, brațe, spate. Dar cel mai mult mă deranjau urmele pe care le lăsa această relație în suflet. Pe acestea nu le puteam acoperi nici cu cel mai scump fon de ten. Lasă că vom face bani de casă, mă gândeam eu, și pacea va veni și în familia mea.

Am revenit în țară. Casa era gata. Doi copii au umplut locuința cu gălăgia lor, dar el nu s-a schimbat. Mă lovea ca mai înainte. Mă zgâlțâia chiar și atunci când eram cu copiii în brațe. Nu se temea de nimeni. Iar eu devenisem o străină în propria ei casă. Nu aveam nicio susținere din partea nimănui. Nimeni nu știa prin ce trec. Singurii martori la bătăile din casă erau socrii, dar aceștia se limitau la: „Închideți ușa, să nu vă audă vecinii”, „Oprțiți mașina să nu provocați vreun accident”. Așteptam ca cineva să intervină pentru mine, să îmi confirme ceea ce știam eu, că așa ceva nu se mai poate tolera, că este cazul să plec.

Și am plecat de mai multe ori. Îmi strângeam hainele, luam copiii și mergeam la mama, pe care am rugat-o să nu se implice în relația noastră. Voi găsi eu o soluție. El mă suna, insista, îmi trimitea flori, mă convingea să revin pentru binele nostru, pentru binele copiilor. Și eu îl credeam. L-am crezut de nenumărate ori. Și tot de atâtea ori am revenit la el.

„Majoritatea femeilor au idealul familiei fericite foarte bine imprimat în imaginația lor și când se despart, se destramă și idealul. Ele revin de fiecare dată la agresor că speranța cu fericirea există și poate fi atinsă, iar agresorul se va schimba și va fi așa cum și-l imaginează ea. Asta este o iluzie, iar după o perioadă de trai în comun se revine la realitatea marcată de violență fizică și psihologică. După ce se despart și recapătă libertate, majoritatea femeilor trăiesc rușinea că nu au reușit să își facă o familie așa cum își imaginează ele.

Este foarte important ca victimele după despărțire să își păstreze stabilitatea emoțională. Atunci când vor ceda ele pot reveni la agresor și să facă multe lucruri pe care le vor regreta. Este important ca ele să înțeleagă că trec printr-o perioadă dificilă, dar că ea poate fi depășită.

Și încă ceva: copiii nu schimbă bărbații. Multe victime îmi spun că erau sigure că el se va schimba după ce vor apărea copiii sau se vor muta la casa lor. Realitățile arată că așa ceva nu s-a mai produs. Niciodată”.

Natalia TOMA,
psiholog, Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale

Câteva zile ne împăcam. Dar după asta, mai în glumă, mai în serios, el începea: „Ce tiran am mai fost. Ce mult te-am umilit”. Credea că dacă nu am ajuns la spital, asta nu a fost bătaie. „Totul se repară”, spunea el. Iar eu credeam că se referă la comportamentul lui. În realitate, el vorbea despre ochii, coastele, brațele mele. Nici nu avea cum crede altfel. A deprins acest comportament din familie. Avea un tată agresiv, iar mama lui era supusă mereu violenței fizice și psihologice. Ajunsese să fie ignorată și de propriii săi copii. Cine să o înțeleagă pe o străină, dacă ei nu știau ce înseamnă înțelegere și compasiune.

De multe ori mă gândeam că, dacă aș fi rămas peste hotare, viața mea ar fi fost alta. El era atent, aveam mai mult timp să vorbim, să ne înțelegem. Asta îmi dădea speranțe. Dar crizele reveneau de fiecare dată când ne întorceam acasă. Iar el aici se simțea mai bine, așa că am renunțat să mai mergem la muncă peste hotare.

CUVÂNTUL LUI DE SERVICIU

ERA „SCUZE”

Eu am început o mică afacere, iar grijile s-au înmulțit. Casă, copii, business. El devenea eroul zilei dacă se implica în vreo activitate de familie, dar așteptări și pretenții avea ca mai înainte. „În 14 ani nu ai reușit să te înveți să calci o cămașă. Dacă nu reușești, trezește-te mai dimineață. Mare prințesă ești să mergi cu mașina.” Toate aceste observații se terminau cu strigăte și cuvinte urâte, indiferent dacă erau sau nu copiii de față. De fapt, micuții erau mai degrabă folosiți ca un șantaj pentru a mă ține alături de el.

Am trăit 18 ani în depresie. Ultimele discuții cu psihologul au arătat că eu aveam răspunsuri la toate întrebările. Nu am avut doar puterea să iau o decizie și nu am avut parte de susținere pentru a face pasul corect. „Nu e corect să îți păstrezi familia cu orice preț. Când vrei să fii ideală pentru altcineva, riști să plătești cu propria libertate”, este lecția pe care a învățat-o din propriile ezitări.

Ultima dată când m-a lovit, eram cu ambii copii în brațe. Era beat. Când a venit poliția l-a găsit dormind. A doua zi, când a fost sunat de poliție, tot eu am fost vinovată. „Niciodată nu am crezut că propria mea soție mă va denunța la poliție. Mergi chiar acum și retrage cererea”, mi-a zis. Am rămas surprinsă că în tot discursul lui plin de ură nu a găsit niciun cuvânt pentru a-și cere scuze pentru comportamentul său din ziua precedentă. Nu eram pregătită să plec din casă, mi-am retras cererea de la poliție. Mai erau încă două luni de școală și nu voiam să le provoc emoții negative copiilor la sfârșit de an de studii.

N-am știut că ceea ce va urma va fi ultima picătură în paharul cu suferințe. Am fost șocată să aflu din telefonul lui că el mă înșela cu cea mai bună prietenă de familie. Eram amica ei, ne întâlneam des și discutam inclusiv despre viața de familie. Am găsit mai multe fotografii intime. Atunci am înțeles de unde soțul meu cunoștea ce gândesc eu și lua decizii cu un pas înaintea mea. Realitățile descoperite m-au făcut să stau pe antidepresante mai multe săptămâni. Iar cuvântul lui de serviciu era „scuze”. Până la sfârșitul anului școlar mai rămâneau câteva zile. Mi-am strâns lucrurile și am plecat fără ca el să știe. A fost o decizie pe cât de spontană, pe atât de mult așteptată.

După 18 ani de căsătorie am fost nevoită să încep totul de la zero. Copiii merg la altă școală. Eu (re)învăț să locuiesc în aceeași casă cu mama. Dar cel mai important este să fac față insistențelor din partea lui de a începe o altă viață împreună. Mă tem să repet greșelile din ultimii ani. Am avut nevoie de ajutor ca să îl țin la distanță, ca să nu fiu tentată să mă răzgândesc. Mă bucur de curajul care mi l-a dat libertatea mie și copiilor mei.

Nu înțeleg cum a fost posibil să rezist 18 ani într-o familie în care nu am fost iubită niciodată. Ce mă făcea să ezit de fiecare dată când eram gata să plec și de ce reveneam de fiecare dată acolo unde mă aștepta violența fizică și psihologică?

„PREȚUL LIBERTĂȚII MELE”

Am aflat despre Centrul de Drept al Femeilor de la o prietenă. Pentru început am avut nevoie de ajutor juridic pentru a scrie o cerere de divorț și a înțelege cum funcționează sistemul de justiție în raport cu femeile care vor să-și părăsească soțul violent. Procesul de judecată a decurs foarte repede. Singurul impediment a fost faptul că soțul nu îmi dădea certificatul de căsătorie, dar am făcut o copie în baza căreia am depus cererea de divorț. În trei luni am obținut desfacerea căsătoriei și o pensie alimentară pentru copii. Nu am avut mare lucru de împărțit odată ce toate bunurile familiei erau trecute pe numele părinților lui. Prețul libertății mele este cu mult mai mare decât ceea ce aș fi putut obține în urma unui divorț chinuitor cu partajare.

Vorbim cu femeile noastre despre procedura de divorț și celelalte proceduri conexe. Facem planuri și strategii de apărare. În Moldova, legislația procesual civilă permite oricărei persoane să își așeze interesele în instanță. Este posibil și realizabil. Tot așa este posibil să apelezi la un avocat în momentul când simți că situația se agravează. Ai dreptul să apelezi la un avocat și în timpul procesului.

Orice persoană poate divorța, dar cel mai important este că în instanță nu trebuie să demonstrezi de ce vrei să divorțezi, este suficientă declarația ta că nu mai vrei să trăiești cu acea persoană. Dacă în căsătorie au apărut copii, și ei la momentul solicitării divorțului sunt minori, atunci procedura de divorț atrage după sine și o procedură conexă numită: Stabilirea domiciliului copiilor minori. La această etapă, ai nevoie de confirmări care să ateste că tu, ca părinte îngrijitor, poți asigura un spațiu pentru locuit, o educație nonviolentă, că te implici proactiv în educație, iar copilul își exprimă dorința de a locui cu tine.

În acest caz, statul percepe doar o taxă - la moment este de 140 lei (40 - divorțul, 100 - stabilirea domiciliului copiilor). Multe femei spun: „Nu am bani suficienți pentru un avocat ca să divorțez, așa că mai rabd și mai adun bani” - și tolerează ani de zile de violență.

Atât timp cât legea nu obligă să apelezi la un avocat, femeia poate iniția procedura de divorț de sine stătător, cunoscând informația necesară.

PROCESUL DE DIVORȚ IMPUNE CÂTEVA REGULI OBLIGATORII:

- cerere de chemare în judecată dactilografiată cu indicarea elementelor de fapt și drept, cu mențiunea că procedura prealabilă a fost epuizată
- dovada achitării taxei de stat
- certificatul de căsătorie în original
- dacă urmează să te reprezinți, trebuie să mergi personal să depui cererea
- copiile următoarelor acte: buletinul de identitate, certificatele de naștere ale copiilor și alte confirmări autentificate și contrasemnate: „copia corespunde cu originalul” și semnătura.

Asta-i tot. Dacă se respectă, instanța nu îți poate refuza cererea, chiar dacă nu ai avocat. Vă asigur.

SUNT DOUĂ FORME DE A DIVORȚA: pe cale amiabilă și pe cale judecătorească. Pe cale amiabilă are loc atunci când ambele părți își exprimă acordul. Calea judecătorească - când una din părți nu își exprimă acordul pentru divorț.

O persoană care nu dispune de bani poate solicita un avocat garantat de stat. Multe din femeile care se adresează la noi nu sunt eligibile pentru asistența juridică garantată de stat fiindcă au un venit de peste 5.000 lei. Acest venit, însă, nu este suficient pentru a achita serviciile unui avocat, care costă mult peste această sumă. Astfel, femeile se pomenesc într-un impas. „Să dau acești bani unui avocat contractat sau să cumpăr haine și alimente pentru copii?” Vă dați seama ce aleg femeile-mame.

Din acest motiv, este necesar să vorbim despre această procedură și să încurajăm femeile afectate de violența în familie să meargă în instanță.

Daniela JOSANU,
juristă, Centrul de Drept al Femeilor

Am încercat să îmi continui afacerea la Chișinău. La început eram plină de entuziasm, dar din cauza restricțiilor impuse de pandemie am fost nevoită să mai reduc din activitățile economice pentru a înțelege mai bine cum funcționează piața în capitală. Între timp m-am înscris stagiară la un centru de asistență a victimelor violenței în familie. Am cunoscut mai multe femei cu care mi-am împărtășit experiențele. Tuturor le spun să nu le fie frică și că nimeni nu poate decide în locul lor când vor fi pregătite să scape dintr-o relație toxică. Important este să nu se lase păcălite de timp. Acesta poate juca împotriva lor.

Ca să fiu sinceră până la capăt, vă spun că acum plătesc pentru libertate mea, dar nimic nu se compară cu perioada când îmi era frică să gândesc liber, să acționez așa cum vreau, în final - să port o haină care îmi place. Au fost momente când nu aveam bani pentru facturi. O perioadă am fost susținută de fratele meu. Acum spun că mai am curaj să-mi încep viața din nou și că viața îmi poate oferi alte șanse în locul celor pierdute până acum.

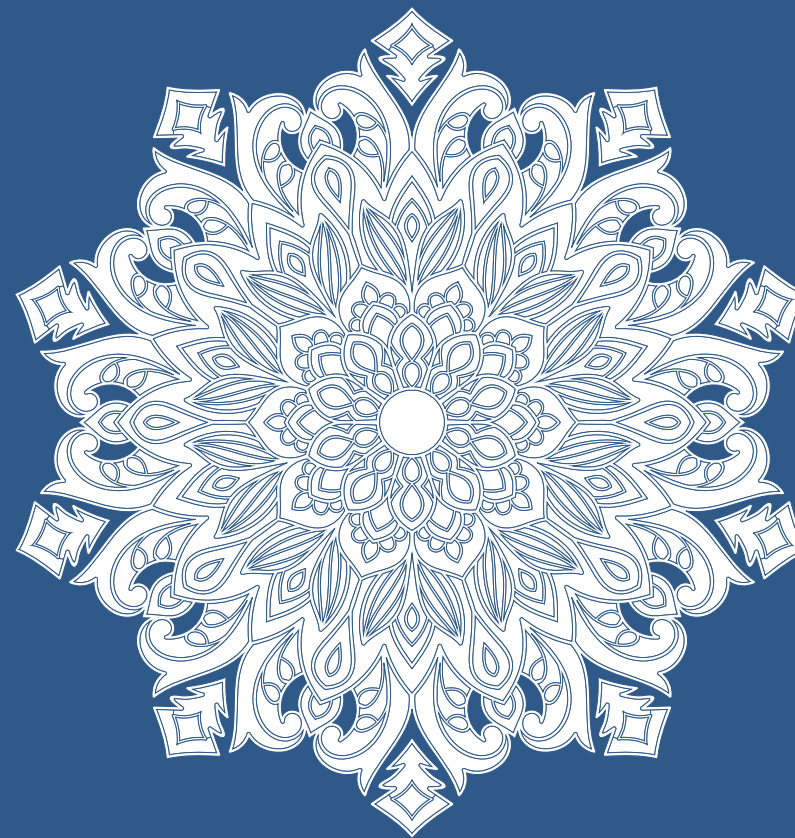

„Unele beneficiare ajung la noi foarte sigure pe sine, dar în realitate acestea mai au nevoie de multe abilități de a se orienta pe piața muncii și cunoștințe pentru administrarea unor mici afaceri. În anii de căsătorie alături de un agresor care aplica și violența economică, ele au fost obișnuite să fie conduse, să aibă nevoie de ghidare continuă din partea cuiva. Se întâmplă ca procesul de învățare să îl începem de la scrierea și organizarea unui CV.

Ofertele noastre de abilitare economică sunt variate. Putem să le ajutăm să se înscrie la cursuri de profesionalizare sau obținere a unei meserii, le ajutăm și cu echipamente sau tehnică necesară pentru lansarea unei mici afaceri. Multe sunt dezorientate și au nevoie de mult timp pentru a înțelege ce vor și pot să facă pentru a se asigura din punct de vedere financiar. Cel mai greu le vine tinerelor, în comparație cu femeile care au copii și acceptă mai ușor ofertele noastre de recăpătare a independenței financiare.”

Tatiana TIMOTIN,
consilier vocațional, Centrul de Drept al Femeilor

P.S. Ce face el? A fost o perioadă când mă surprindea cu flori și după divorț și recunosc faptul că eram gata uneori să cedez în fața unor promisiuni. Și acum mai tresar când mă sună pentru că nu știu ce va urma, o mână de ajutor sau un șir de reproșuri. Deocamdată încerc să mențin cu fostul soț o relație de prietenie pentru copiii noștri. Îl las să se manifeste ca un tată iubitor și nu îl pun într-o lumină rea în relațiile cu copiii. Poate ei vor avea parte de alte lecții și nu vor accepta violența ca pe o condiție pentru menținerea familiei.

**„Nimic nu este permanent
în această lume nebună.
Nici măcar necazurile noastre.”**

Charlie Chaplin

OPERAȚIUNEA DE SALVARE DIN ORIENT

Frica și disperarea deveneau parte din mine. Se infiltrau în fiecare celulă a mea, puneau stăpânire pe gândurile mele, luau locul viselor mele și se transformau în ziua mea de mâine. Eu îl așteptam acasă tremurând. Îmi simțeam respirația iritată încă de la poartă. Niciodată nu am greșit. Nu puteam greși - în ultima perioadă prezența mea îl enerva mereu. Mai grav era că începeau deja să îl irite și fetele. Le închideam în camera lor și ele înțelegeau că nu trebuie să iasă de acolo cât tata nu e bine dispus. Dar asta devenise o normalitate.

Acasă le spuneam că totul este bine, că am de toate, că viața merge înainte, că se poate și mai bine, dar sunt mulțumită. Jucam atât de bine încât eram invidiată pentru căsătoria fericită, pentru soțul atent și viața din belșug departe de casă. După ce vorbeam cu ai mei, mă blestemam pentru prefăcătorie. Dar oare puteam să procedez altfel? Să îi rănesc și pe ei? Erau prea departe și nu ar fi putut interveni sau să mă scoată din iadul pe care îl trăiam zi de zi.

NIȘTE BLESTEMATE

L-am cunoscut la restaurantul din Chișinău, unde lucram chelneriță, în perioada Ramadanului. Venea des cu prietenii săi la cină. Eu tocmai treceam printr-o perioadă dificilă după despărțirea de fostul iubit. El era foarte curtenitor și atent cu mine – așa m-a cucerit. Nu i-a trebuit mare măiestrie. În trei luni deja eram și căsătorită. Ceremonia am făcut-o în Israel.

Problemele au apărut odată cu primul copil. Mereu era supărat că nu reușea să se odihnească așa cum voia el. Între timp, au apărut și probleme la cabinetul stomatologic pe care îl deținea. Se certa și cu părinții, cu clienții

și vecinii. Am început să avem probleme cu banii în casă. Erau zile când fierbem doar paste pe apă sau așteptam să aducă socrii ceva de mâncare pentru fete. Sărăcia devenea tot mai vizibilă. De aceea, o cumnată mi-a propus un loc de muncă la un centru de creație, deși el era împotriva. Eram foarte apreciată acolo pentru dibăcie: coseam, pictam, brodam, modelam.

Abia reușeau să facă față ideilor pe care le aveam. Toată lumea se minuna de talentul meu, mai puțin soțul care găsea mereu motive să mă facă să renunț. Munceam și acasă, mai ales noaptea pentru ca a doua zi să bucur femeile cu o abaya sau o bluză brodate delicat. Din gelozie pentru pasiunea mea, soțul mă lovea deseori peste mâini. Mi le strângea, îmi răsuca degetele. În schimb, se bucura când îi veneau bani pe card. Eu trebuia să mă rog de el mereu să îmi dea măcar un shekel.

Am ajuns să fim numite toate trei niște blestemate care ar sta în spatele ghinionului de la serviciu, din casă, din viață.

În fiecare seară verificam înainte de sosirea lui acasă dacă toate sunt în ordine, dacă hainele sunt aranjate, dacă mâncarea nu e prea fierbinte, dacă salata are destulă sare, dacă... Dar degeaba! Oricum găsea un motiv de scandal. Le spuneam și fetelor să strângă jucăriile și să nu iasă din camera lor ca să nu-l supere pe tata. Nu puteam părăsi locuința fără el (acestea sunt legile locului), așa că stăteam cuminți în casă până se potolea el.

Îi plăcea mereu să spună că fetele sunt ale lui. Fetele tatei, rostea el cu mândrie când avea momente de tandrețe. Deși copilele acceptau accesele lui de duioșie, ele se temeau de el. Îl evitau atunci când era acasă, ascundeau de el dorințele lor pentru că acestea îl enervau.

Fetele creșteau și au început să observe că viața noastră devine tot mai insuportabilă. Ele îmi spuneau că vor să meargă în Moldova unde mamele se plimbă nestingherit cu copiii lor pe stradă, iar copiii se joacă cu tații lor. Soțul a înțeles aceste apropouri și la un moment dat mi-a spus că nu mai vrea să mergem în Moldova. „Sunt lucruri pe care copiii nu trebuie să le vadă”, a fost replica lui urmată de câțiva pumni în calitate de argumente.

SCENARIUL UNEI

EVADĂRI ASCUNSE

Ultima dată m-a bătut în aprilie 2021. Eram plină de sânge și amețeam de la atâtea lovituri, dar am reușit să mă închid în camera copiilor. El urla și mă amenința că dacă deschide ușa mă omoară. Nu mai aveam nimic de pierdut. Am făcut câteva fotografii și le-am trimis surorilor mele că să fie la curent cu starea mea. Am avut noroc de ușa care a rezistat bătăilor. Le-am scris că nu mai știu dacă le voi mai putea scrie vreodată...

Am insistat să vină părinții lui sau poliția, dacă vrea să deschid ușa. A ales să fie prezenți părinții. La început soacra arăta un pic de compasiune față de mine, dar era de partea lui, chiar dacă recunoștea că fiul ei este violent. În pofida așteptărilor mele, socrii nu au venit cu nicio soluție, iar el ținea morțiș să rupem orice relație cu rudele mele.

„Timp de mai mulți ani femeia a reușit să mențină o poveste frumoasă despre căsătoria ei în străinătate. Mai târziu a dat dovadă de mult curaj să recunoască în fața familiei că viața ei nu este atât de bună cum părea de la distanță. Pentru o victimă a violenței în familie nu este ușor să recunoască acest fapt, dar ea a avut noroc de familia ei, care a reacționat rapid și a fost aproape.

În străinătate sunt alte legi. Există comunități foarte închise care au legile lor nescrise pentru femei, în care acestea nu au niciun drept și este foarte greu să evadeze de acolo. În caz că este prinsă, fugara va fi supusă unor violențe și nimeni nu poate garanta că va rămâne în viață. Femeile ajung să trăiască cu această frică și dacă mai apare și un copil, asta se transformă într-un coșmar.

Cucerirea rapidă și frumoasă, poveștile și luna de pe cer ar trebui să pună în gardă femeile. Ele trebuie să analizeze cât de pregătite sunt pentru o schimbare atât de majoră, să afle mai multe despre viitorul loc de trai, regulile și realitățile de acolo. Să înțeleagă în calitate de ce merge acolo: soție, trofeu, servitoare, amantă sau fabrică de copii. Cucerea rapidă nu este sănătoasă.

Violența în familie nu ține de etnie, cultură, religie, studii, țară sau vârstă”.

Daniela DABIJA,
psiholog, Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor Traficului de Ființe Umane

După acest incident, în Moldova s-a început pregătirea unei operațiuni de salvarea a mea. Surorile mele au angajat un avocat care să ne scoată de acolo. Planul avea la bază o poveste despre o mătușă care vrea să ne doneze un apartament. Doar patima după bani l-a determinat să accepte o vizită fulger la Chișinău, atât cât să primim apartamentul și să îl vindem.

Între timp, avocata de la Chișinău ne oferea consultații despre cum să procedăm pentru a nu greși în raport cu legea. Eu nu aveam niciun act pe numele fetelor deoarece soțul ținea toate documentele la el. Am găsit o avocată în Israel, care să ne ajute cu perfectarea unor duplicate. Era o perioadă dificilă, în care orice vorbă în plus și orice acțiune nechibzuită ne putea da de gol.

De parcă ar fi bănuit ceva, soțul nu ne lăsa singure în Moldova nici pentru o clipă. A trebuit să mergem pe ascuns la poliție, dar nu am fost ajutate din motiv că violența s-ar fi produs în altă țară. Argumentul că în comunitatea din care am fugit era de neimaginat o astfel de adresare la poliție nu i-a mișcat din loc pe oamenii legii. Acolo m-ar fi așteptat o pedeapsă foarte dură. Ei consideră asta o umilire a familiei din care faci parte. La procuratură mi-au primit plângerea, dar au trimis-o la poliție.

Au fost câteva zile în care am dat dovadă de multă imaginație pentru a ascunde ieșirile noastre în oraș fără soț. El era foarte suspicios și se temea să nu evadăm, dar într-o zi am reușit să fugim.

ALTĂ VIAȚĂ

În data de 16 iulie 2021 ne-am adăpostit la Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor Traficului de Ființe Umane. I-am scris că noi plecăm și am închis toate telefoanele. Ne temeam să fim găsite. Nu știu ce ar fi putut face cu noi, dar cred că era în stare de orice. Știam că ne caută, că ne sună, că ne scrie. Îmi povestea sora mea și avocata. El și-a angajat un apărător și au început procesele de judecată. Mă amenința prin avocat că nu am nicio șansă să rămân cu fetele deoarece toate actele sunt la el. Am avut câteva săptămâni pline de zbucium până am primit documentele copiilor din Israel cu excepția certificatului de căsătorie. În comunitatea soțului acest document reprezintă un contract de înțelegere care nu este recunoscut de statul Republica Moldova. Acum fetele au cetățenie moldovenească și în certificatele de naștere sunt trecute cu numele tatălui.

La Centrul de Asistență și Protecție am stat aproape jumătate de an. Primele câteva săptămâni nu am ieșit din clădire de teamă să fim găsite, urmărite sau răpite. Am avut nevoie de mult timp și de asistența psihologilor pentru a trece peste această frică.

Din primele discuții cu sora ei am înțeles că femeia locuiește într-o comunitate în care poliția israeliană intră foarte rar. Acolo multe cazuri de violență în familie rămân neelucidate. Am stabilit că va fi nevoie de o strategie bine gândită pentru a nu admite greșeli care pot costa foarte scump: viața sau despărțirea de copii. Asta se întâmplă de mai multe ori cu femei care vor să se despartă de soții agresivi din țări precum Irak, Iordania sau alte state din regiune.

Pentru început, am luat legătura cu Consulatul Republicii Moldova din Israel care mi-a confirmat că este vorba de o comunitate care trăiește după legile ei, iar poliția evită să se implice în probleme sociale apărute acolo. Reieșind din acest răspuns am înțeles că nu pot miza pe ajutorul autorităților, așa că am găsit o altă cale de a interveni. Cunoșteam o avocată din Israel pe care am rugat-o să obțină actele necesare pentru femeie și fetele ei. Singura soluție pentru a le proteja pe ea și pe fete era să ajungă legal în Moldova, de unde să fugă de soțul agresiv.

Problema este că în Republica Moldova ea figurează acum ca necăsătorită, iar în Israel și alte state, care recunosc legile comunității în care a fost femeia, ea rămâne căsătorită din cauză că nimeni nu a solicitat acolo divorțul.

Am mers în instanțele moldovenești, dar soțul a neglijat toate citațiile din Republica Moldova. În schimb el a atacat-o în instanța de la Haga pentru răpire de copii. Din cauza unor probleme tehnice, cererea lui a ajuns prea târziu în judecată, când noi aveam deja un răspuns la solicitarea noastră de a lăsa copiii cu mama în Republica Moldova. Din punct de vedere al jurisprudenței civile dosarul este încheiat, dar femeia va trebui să dea dovadă și în continuare de multă vigilență pentru a-și proteja copiii.

Acum a rămas pe rol dosarul pe cauză penală, care să pedepsească agresorul pentru violență în familie, dar această procedură este foarte complicată în lipsa acestuia.

Multe femei ajunse în comunități străine cu reguli stricte în raport cu acestea se confruntă cu probleme. Ele sunt supuse la violență în familie, iar dacă ajung singure devin vulnerabile deoarece nu sunt protejate. Potrivit legislației locale, copiii vor rămâne cu tatăl, chiar dacă acesta nu are posibilitatea să îi crească, iar mamele nici măcar nu au acces la aceștia.”

Tatiana CATANĂ,
avocată, Centrul de Drept al Femeilor

Teama era menținută de insistențele familiei soțului, care îmi trimitea nenumărate mesaje pe diferite căi. Își cereau scuze pentru cele întâmplate, promiteau că nu se va mai întâmpla, ne declarau prințese. Dar în spatele acestor momeli ieftine și întârziate era mai degrabă o dorință de a se răzbuna, de a mă atrage pe terenul lor pentru a mă nimici.

A urmat o perioadă foarte intensă, în care am trecut prin expertiza psihologică și audieri în instanțele de judecată. Toate acestea ne-au epuizat foarte mult și ne făceau să ne simțim și mai vulnerabile. Timp de un an am reușit să trecem prin toate instanțele de judecată și dreptatea a fost de partea noastră. Acum nu ne mai leagă nimic de fostul soț, care a fost un simplu trecător prin viața noastră.

„Când au ajuns la noi, femeia și cei doi copii se temeau să iasă din cameră. Le era frică să fie descoperite și scoase clandestin din țară, să se lase măgulite de fosta familie care le promite protecție. Reieșind din aceste considerente, toate trei au beneficiat de un regim special de cazare. A fost o excepție când cineva s-a reținut la Centrul de Asistență și Protecție jumătate de an, deoarece protocolul prevede maximum trei luni. Din fericire, au reușit să se integreze ușor datorită sprijinului de care au beneficiat din partea familiei și societății.”

Liuba TODICA,
asistent social, Centrul de Asistență și Protecție
a Victimelor Traficului de Ființe Umane

Între timp fetele au început să meargă la școală. Le mulțumesc mult angajaților de la CAP pentru ajutorul primit în cele șase luni cât am stat la ei. Acolo ele au învățat limba română, iar eu mi-am recăpătat încrederea în sine și puterea de a o lua de la început.

În toată această perioadă de renaștere a mea, am fost susținută foarte mult de familie atât moral, cât și financiar. Mereu le voi fi recunoscătoare pentru sprijinul care m-a scos din acel infern și m-a readus acasă.

Mi-am amintit de o pasiune de-a mea mai veche, brodatul. Centrul de Drept a Femeilor, care m-a asistat din punct de vedere vocațional, mi-a oferit o mașină de brodat. Am reușit să fac mai multe lucrări care îmi oferă un venit suplimentar în timpul liber. Cos prosoape, băsmăluțe, le ornamentez. Măiestria mea a fost observată și de o casă de creație populară unde fac broderie, repar obiecte de îmbrăcăminte vechi și cos altele noi. Am un serviciu.

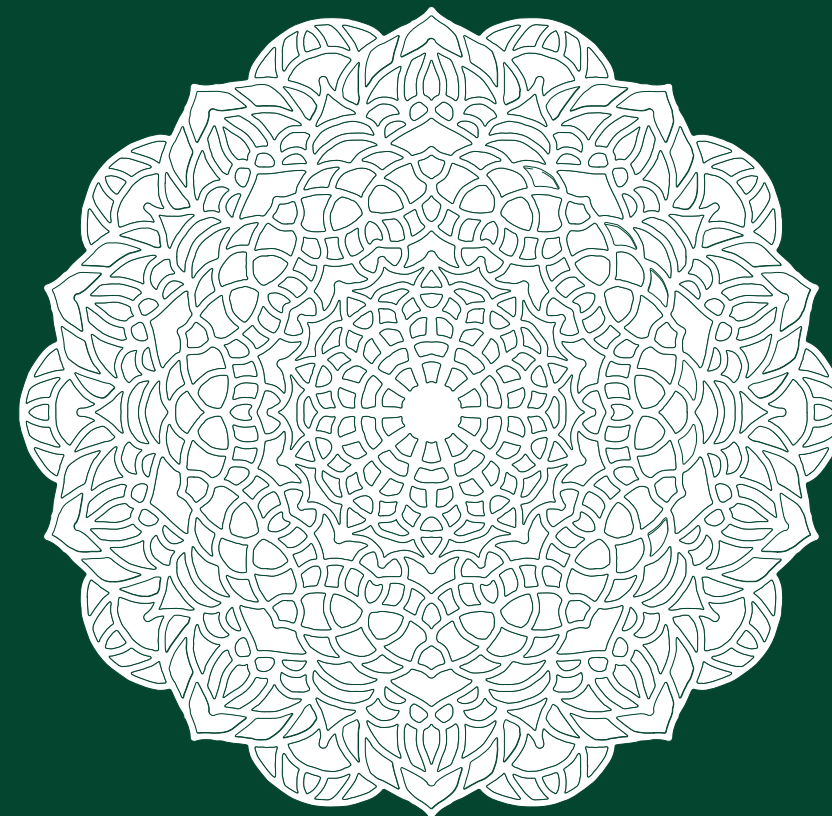
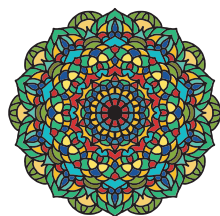
Am revenit și la muzică. Până a pleca în Israel, cântam pe la nunți. Acum scriu versuri prin care încerc să transmit ceea ce am trecut. Istoria pe care am trăit-o în ultimii zece ani a fost o lecție dură pentru mine. Vreau să înțeleagă și alte fete că poveștile sunt bune numai de adormit, nu și de trăit.

Din primele discuții cu beneficiara, am simțit o dorință de a reuși, avea mai multe scenarii de supraviețuire. Era plină de vocații și cunoștințe care o puteau salva și oferi independență financiară.

Ea se încadra perfect în prototipul femeilor cu copii care trec mai ușor prin perioada post despărțire. Ele sunt nevoite să se implice mai repede în diferite activități pentru a-și căpăta independența financiară. Salvarea a venit dintr-o pasiune mai veche pentru arta populară, brodatul și cusutul iilor. În urma mai multor consultații, am stabilit că o mașină de brodat ar fi o soluție la problemele financiare pe care le avea. Acum lucrul individual îi completează bugetul familiei, pe lângă activitatea de bază la o casa de creație populară unde este apreciată pentru măiestria ei.

Femeia își împărtășește experiența și în cadrul unor ședințe pe care le avem cu beneficiarele centrului. Asta le ajută să socializeze mai bine și să depășească perioada de tranziție de la o căsătorie toxică la o viață independentă.”

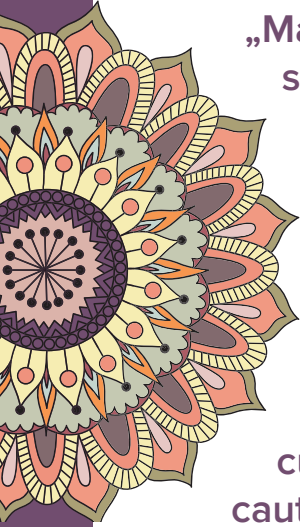
Tatiana TIMOTIN,
consilier vocațional, Centrul de Drept al Femeilor

„Vor exista întotdeauna oameni care te vor răni, așa că trebuie să îți păstrezi încrederea și doar să ai mai multă grijă în cine te încrezi a doua oară.”

Jose Garcia Marquez

„CINE BATE LA UȘĂ? SOȚUL MEU CEL GALANT ORI CEL BEAT?”

„Mama, eu am obosit de problemele tale”, mi-a spus într-o zi fiica. Am văzut pe fața ei urme lăsate de nopțile de nesomn, zilele trăite cu frică și lacrimi. M-a durut, dar nu am spus nimic. Ea avea 27 de ani, trecuse la casa ei și voia o altfel de viață. Fără coșmaruri. Atunci am înțeles că mai multă lume obosise de problemele mele, dar nu îndrăzneau să îmi spună. Trebuia să fac ceva, dar nu știam ce și cum. După 35 de ani de căsătorie, eu tot mai caut cine e vinovatul.

La început, nu aveam timp să mă gândesc la asta, lucram mult la ridicarea casei, creșteam doi copii și aveam un soț muncitor. Cu timpul, scandalurile din casă, bătăile și vânătăile mă făceau tot mai des să meditez când am greșit eu, cu ce l-am supărat și de ce a reacționat așa violent.

Totul a început după ce și-a cumpărat mașină. În fiecare weekend își lua amicii și mergea cu ei să facă sport. Avea o pasiune nebună pentru volei. Mie nu-mi plăcea să rămân singură acasă. Voiam să fim împreună cu toată familia. Ca să-mi arăt nemulțumirea, ascundeam uneori cheile, provocam ceartă ca să nu plece. El oricum făcea ce voia. Iar eu continuam să visez la o familie ideală. Mă uitam cum alții petrec timpul împreună, fac poze. Noi prima fotografie am făcut-o abia când primul copil a împlinit un an...

Dacă la început eu provocam scandalurile, mai târziu el căuta motiv de ceartă. Tot mai des se întorcea beat și eu știam că duminică seara nu trebuie să stau acasă dacă nu vreau spectacol. Dacă mă prindea, mă bătea și eu umblam o săptămână vânătă.

Am stat fugară o lună de zile în apartamentul unei rude plecate peste hotare. După o perioadă, am început a nu mai ascunde problemele din familie. Toată lumea mă asculta, mă consola, promitea să intervină, dar nimic nu se schimba.

Pentru soțul meu, casa devenise un loc de înnoptare și deservire. Se reținea foarte puțin acasă. Era prins cu munca. Mie a început să-mi convină această formă de conviețuire. Mai rar ne vedeam, mai puține probleme aveam. Cu toate acestea, el era cel care aducea de toate în casă. Avea un salariu bun și reușeam să creștem copiii, să construim o casă mare. Lipsa problemelor financiare mă făcea să nu iau în seamă problemele legate de violență. Parcă și-a cerut scuze, parcă a mai dat niște bani și am cumpărat ceva în casă: niște tapete, niște perdele, o canapea. Pe cât de agresiv era duminica, pe atât de drăguț era în celelalte zile ale săptămânii.

Dacă eu mă împăcasem cu situația în care am ajuns, atunci oamenii din jurul meu continuau să se întrebe cât va mai dura o astfel de relație. Odată, o rudă de-a soțului mi-a spus când m-a văzut cu ochii vineți: „Tu ori ești proastă, ori ești cu ceva vinovată în fața soțului că îl rabzi atâta”. Dialogul cu mătușa m-a pus pe gânduri, dar nu eram pregătită deloc pentru o decizie. Nu aveam curaj pentru schimbare, bani pentru existență, casă pentru supraviețuire și nici susținerea nimănui.

„TATĂL COPIILOR TĂI

SE BUCURĂ DE RESPECT ÎN SAT”

Când am apelat prima dată la poliție, am dat peste un vecin de-al nostru. El m-a ascultat atent și mi-a spus că dacă îl vor lua pe soț la evidență, atunci el poate ajunge și la închisoare. „Trebuie să te gândești mai bine, el este tatăl copiilor tăi și se bucură de respect în sat”, a încheiat sectoristul pe un ton sfâtos. M-am gândit mai bine și am scris atunci că rinichiul a fost dezbătut după ce am lunecat pe scara din casă și nu din cauza unei lovituri cu piciorul.

A doua oară am ajuns la poliție în anul 1995, cu coasta ruptă. Spitalul a fost cel care a raportat incidentul. La secția de poliție am dat peste un prieten cu care soțul își petrecea duminicile. După ce am ascultat mai multe lecții despre cât de dură e legea cu agresorii, am scris că am căzut de pe scară la cules struguri. „Scara nu poate fi trasă la răspundere”, a spus polițistul cel glumeț. Atunci am înțeles că nu mai are rost să mai merg la poliție.

Cu toate acestea, cazurile de violență erau raportate cu regularitate de medici. Mă tot prezentam la spital cu vânătăi, fracturi sau răni. Am început și eu să apelez mai des pentru ajutor la oamenii legii, mai ales după ce în sat au venit alți sectoriști, mai bine pregătiți și mai înțelegători. Unul dintre ei mi-a recomandat să caut ajutor la organizațiile neguvernamentale.

Recomandăm insistent, persoanelor afectate de violență în familie, să raporteze cazul la poliție, fie că este vorba de agresiune fizică, violență psihologică sau o formă combinată a acestora. Lipsa unei intervenții prompte poate avea consecințe fatale pentru victimă sau agresor. Din punct de vedere juridic, adresarea la poliție, va fi o dovadă a faptului că victima a solicitat ajutor pe un caz de violență. Această dovadă va fi utilă în procesul de obținere a măsurilor de protecție. De asemenea, va obliga statul să intervină prompt și obiectiv pe caz.

Raportarea corectă se face prin apel la 112 sau prin depunerea și înregistrarea legală a plângerii la Inspectoratul de Poliție și Procuratura Teritorială.

Daniela JOSANU,
juristă, Centrul de Drept al Femeilor

„PAȘAPORTUL, TELEFONUL

ȘI PORTOFELUL SUNT MEREU CU MINE”

Am stat mai multe săptămâni la Casa Mărioarei și la Centrul de Asistență și Protecție. Eram protejată și mă simțeam în siguranță împreună cu fiul meu. Fata deja era studentă și nu mai era acasă. Am avut mai multe ședințe de consiliere psihologică și juridică care m-au bulversat. Mă învinuiam pentru lașitate și totodată găseam argumente pentru toate suferințele mele. Una din concluziile cu care am rămas a fost că trebuie să am mai multă grijă de mine.

Mă agățam de orice posibilitate pentru a mă proteja, de a fi cât mai departe de sursa durerilor mele. Dar soțul mă găsea la serviciu. Îmi aducea flori, venea cu promisiuni. Iar eu terminam banii și nu mai puteam trăi din mila cuiva. Am cedat de fiecare dată, chiar dacă uneori copiii erau împotriva înțoarcerii acasă. Nu aveam de ales...

Am stat ore în șir într-un dulap, în timp ce el mă căuta supărat prin casă. Am ieșit pe fereastră ca să scap de furia lui. Am dormit prin vecini, pe la rude. Am înghețat iarna în grădină așteptând ca el să se liniștească. Pașaportul, telefonul și portofelul sunt mereu cu mine, iar asta însemna că în orice moment sunt gata să fug de-acasă. Toate acestea m-au făcut să

mă gândesc de mai multe ori la divorț, dar am lăsat mereu o decizie pentru mâine. Iar a doua zi mă gândeam că poate nu se va mai repeta.

Primul pas a fost să mă detașez material de soțul meu. Înțelegeam că, atât timp cât el va fi cel cu banii, eu voi fi dependentă de el. Mi-am luat câteva gărzi de noapte la un spital. El a reacționat foarte dur și mă amenința că nu mă mai primește acasă, dacă nu las serviciul. Dar locul de muncă îmi dădea mai mult curaj.

Abia acum, la peste 50 de ani, am început a înțelege că totuși nu trebuia să aștept să vină cineva să mă salveze. Trebuia eu să fac ceva. Acum am devenit mai sigură pe mine în relația cu soțul și parcă mă simt mai bine.

Într-o perioadă, când m-am simțit mai în puteri, am solicitat chiar o ordonanță de protecție. Dar am rămas doar cu decizia, pentru că nu am avut tăria să cer ca soțul meu să părăsească locuința. În schimb, m-am ales cu un nou motiv de ceartă. Am chemat de mai multe ori poliția, dar de fiecare dată refuzam să semnez plângerile. „Tu nu trăiești cu polițiștii. Cu mine stai într-o casă. Pe mine trebuie să mă ascuți”, erau replicile soțului la sosirea oamenilor legii. Și eu îi dădeam dreptate.

Pentru oamenii care nu sunt într-o relație cu un agresor este greu să înțeleagă ce o face pe victimă să păstreze o familie în care suferă. Din afară, suntem predispuși să vedem relația printr-un împreună care are la bază logica, pe când victima are viziunea ei. Cu cât mai de durată va fi relația, cu atât mai greu îi va fi să rupă legătura stabilită de-a lungul unei vieți.

O astfel de femeie își pune mai multe întrebări la care trebuie să aibă, nu doar răspunsuri, ci și susținere din partea celor din jur. Unele țin la statutul lor matrimonial, altele se bucură de o stabilitate materială pe care au obținut-o de-a lungul vieții, celelalte se tem de Dumnezeu sau gura lumii.

Cele mai multe se tem, însă de o ruptură bruscă în viața lor, de faptul că necunoscutul le poate aduce mai multe probleme decât au acum. Ca să se simtă mai bine, mintea le ajută să inventeze argumente care par absurde pentru cei din jur, dar ele își justifică astfel suferința și dau sens durerii prin care au trecut sau trec. Se ajunge la situația că se mint pe sine înseși, doar ca să mai întârzie cu o decizie sau alta. Aceasta poate veni pe neașteptate sau ne-gândite sau a unei susțineri din partea unor oameni de încredere.

Sergiu TOMA,
psiholog, Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale

SOȚUL MEU

CEL GALANT ORI CEL BEAT

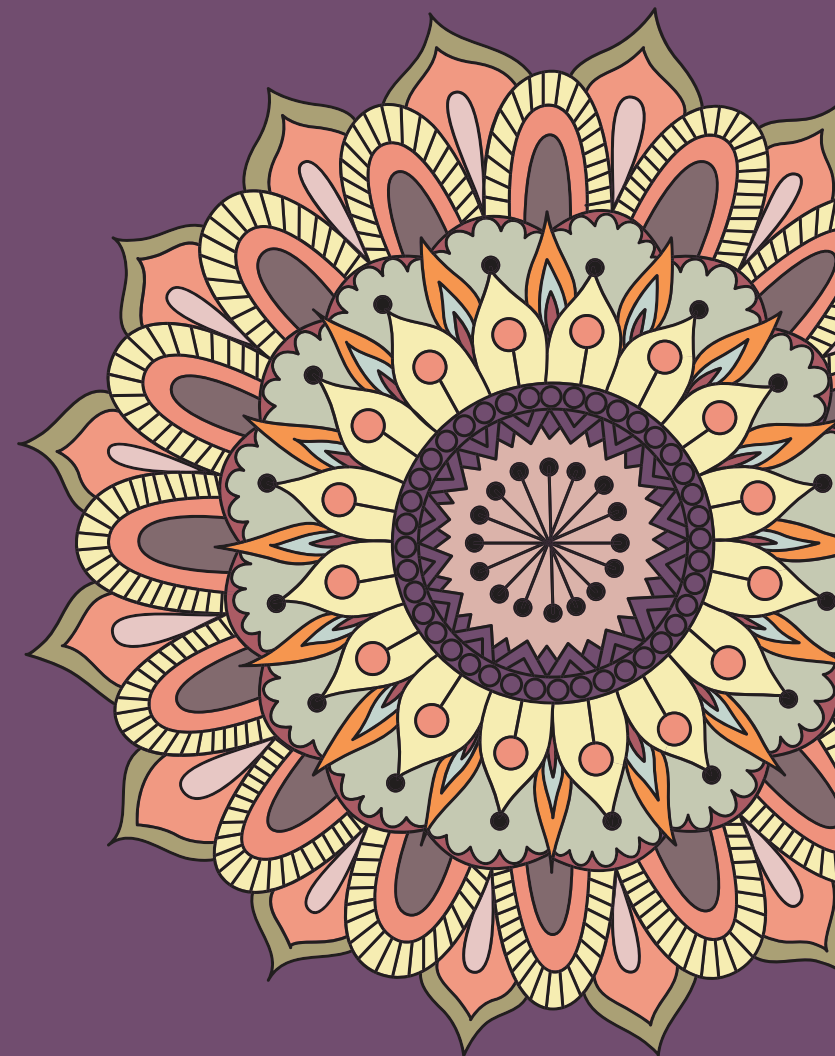
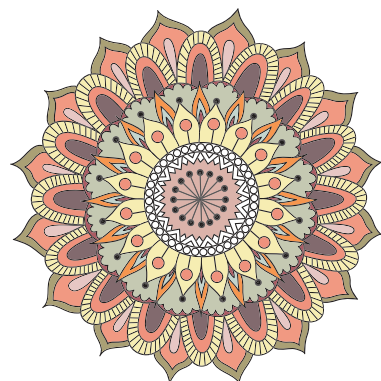
Fiica mi-a spus într-o zi că abia la 30 de ani a scăpat de coșmaruri noaptea. Și băiatul îmi spune că se blochează atunci când cineva ridică vocea la el. Eram conștientă că ei vor rămâne marcați pe viața, dar eu pentru ei m-am jertfit, pentru binele lor. Acum reiese că prin ezitățile mele, frica mea de necunoscut și amănările mele, pe ei i-am jertfit, nu pe mine. „Hai să fim corecte, tu i-ai permis să se comporte așa cu tine, dar pentru noi el este un tată bun”, a venit ca un tunet concluzia fetei.

Și probabil că avea dreptate. Și mie îmi place soțul meu. Mă uimește și acum când este treaz. Poate să îmi trimită fructe cu vreo ocazie. Este un gospodar minunat. Mereu m-a ajutat. Îi spuneam de ce am nevoie, iar el seara aducea. Pe cât de fioros este atunci când e băut, pe atât de minunat este când e treaz. Uneori îmi spune să mă feresc de el atunci când îl văd supărat, să fug. Dar de unde să știu eu cine bate la ușă? Soțul meu cel galant ori cel beat?

În ultimul timp, parcă am devenit mai sigură pe mine. Acum pot să mai sparg și eu vreo farfurie. Desigur că fac asta numai atunci când mai este cineva prin preajmă. Odată, când a strigat la mine, eu aveam cuțitul în mână. Am lovit cu el în masă și tremuram toată. M-am prins la gândul că eram în stare de orice. A observat și el asta. Mă tem să nu se mai repete astfel de scene.

Copiii sunt mari, au familiile lor, iar eu am rămas cu soțul meu într-o casă. Doar dormitoarele le avem separate, în rest rolurile noastre au rămas aceleași. Eu țin gospodăria, iar el o asigură cu de toate. Am început a ne asculta mai des. Îl înțeleg că îi este greu să renunțe la rolul de „cocoș” din casă. Nu este atât de ușor pentru orgoliul lui. Dar nici eu nu vreau prea mult să-l văd dominat de mine.

Privind în urmă, îmi dau seama că în toți acești 35 de ani de căsătorie, eu am vrut mereu să îmi păstrez familia și am păstrat-o așa cum am putut. Cu sacrificii mari din parte mea. Acum am doi nepoți minunați și ei îl iubesc foarte mult pe bunic. Poate fi asta o răsplată pentru suferința mea?

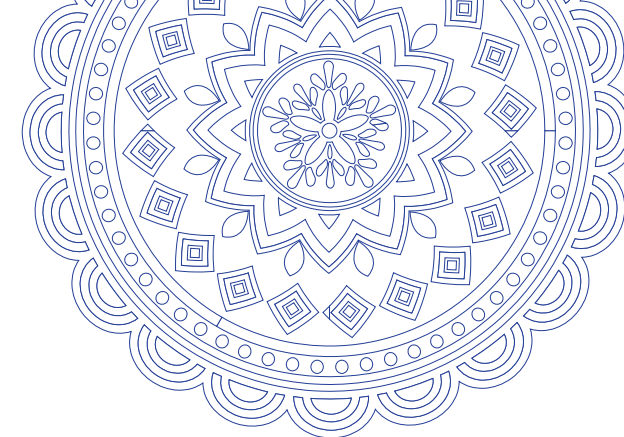

ORGANIZAȚII CE OFERĂ SUPT VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

DENUMIREA	DATE DE CONTACT
ORGANIZAȚII DE SUPT / CENTRE DE PLASAMENT DIN CHIȘINĂU	
Telefonul de încredere pentru Femei (apel gratuit pe teritoriu Republicii Moldova)	08008 8008
Centrul de Drept al Femeilor	(+373 22) 23 73 06 (+373) 688 55 050
Promo-Lex	(+373 22) 45 00 24 (+373 22) 44 96 26
Centru Național de Prevenire a Abuzului față de Copii	(+373 22) 75 88 06 (+373 22) 75 67 87
Asociația împotriva Violenței „Casa Mărioarei”	(+373 22) 72 58 61
Centru de Asistență și Protecție a Victimelor	(+373 22) 92 71 94 (+373 22) 92 71 74
Centru de Reabilitare a victimelor Torturii „Memoria”	(+373 22) 27 32 22 (+373) 797 04 809
Centrul de Reabilitare Socială a copiilor „Casa Gavroche”	(+373 22) 43 31 40 (+373 22) 43 83 50
Centrul pentru copilărie adolescență și familie „PRODOX” - Centrul de Plasament „Casa familiei”	(+373 22) 76 29 44 (+373 22) 24 84 19
Centrul de zi și plasament temporar pentru copiii și tinerii orfani în perioada post instituțională „Vatra”	(+373 22) 54 53 38 (+373 22) 27 94 64
Centrul de Plasament „Casa Așchiuță”	(+373 22) 23 71 02 (+373 22) 23 24 05
Centrul de Plasament pe lângă Fundația „Regina Pacis”	(+373 22) 27 86 07 (+373 22) 23 55 11
Centrul de Plasament Temporar Republican „Casa Concordia”	(+373 22) 23 55 81
Centrul de reabilitare al adolescenților din Chișinău CRAC	(+373 22) 59 36 02 (+373 22) 58 26 28
Centrul pentru Copilărie, Adolescență și Familie	(+373 22) 76 29 44 (+373 22) 26 86 19

Centrul Maternal „Sfinta Maria”	(+373 22) 76 66 88 (+373) 693 92 898
Centrul de Plasament și Reabilitare pentru Copii de Vârstă Fragedă Secția maternală „Materna”	(+373 22) 73 70 44 (+373) 674 71 442
Misiunea Socială „Diaconia” a Mitropoliei Basarabiei Centrul Maternal „În brațele mamei”	(+373 22) 92 28 29 (+373 22) 46 32 34
ORGANIZAȚII DE SUPT / CENTRE DE PLASAMENT ÎN REGIUNE	
Centrul de Asistență și Consiliere a Victimelor Violenței în Familie „Ariadna”	or. Drochia. (+373 252) 20 308 (+373 252) 20 308 (+373) 252 21 032;
IP Centrul de Criză Familială „Sotis”	mun. Bălți (+373 231) 92 541 (+373) 231 33 475 ccf.sotis@gmail.com Fax 0231 33475 ccf.sotis@gmail.com
Centrul de plasament temporar a copiilor în situații de risc „Drumul spre Casă”	mun. Bălți (+373 231) 32 164
Centrul de Plasament Temporar pentru Copii	mun. Bălți (+373 231) 71 003 (+373 231) 70 097
Centrul raional Maternal „Pro-Femina”	or. Hîncești (+373 269) 23 364 (+373 269) 22 934
Centrul Maternal „Pro Familia”	or. Căușeni (+373 243) 26 975 (+373 243) 26 835
Centru Maternal de Plasament și Protecție a Victimelor și Potențialelor Victime ale Violenței în Familie	or. Anenii Noi (+373 265) 22 407
Centrul Comunitar de asistență socială „Împreună”	r. Ștefan Vodă, s. Olănești (+373 242) 52 894

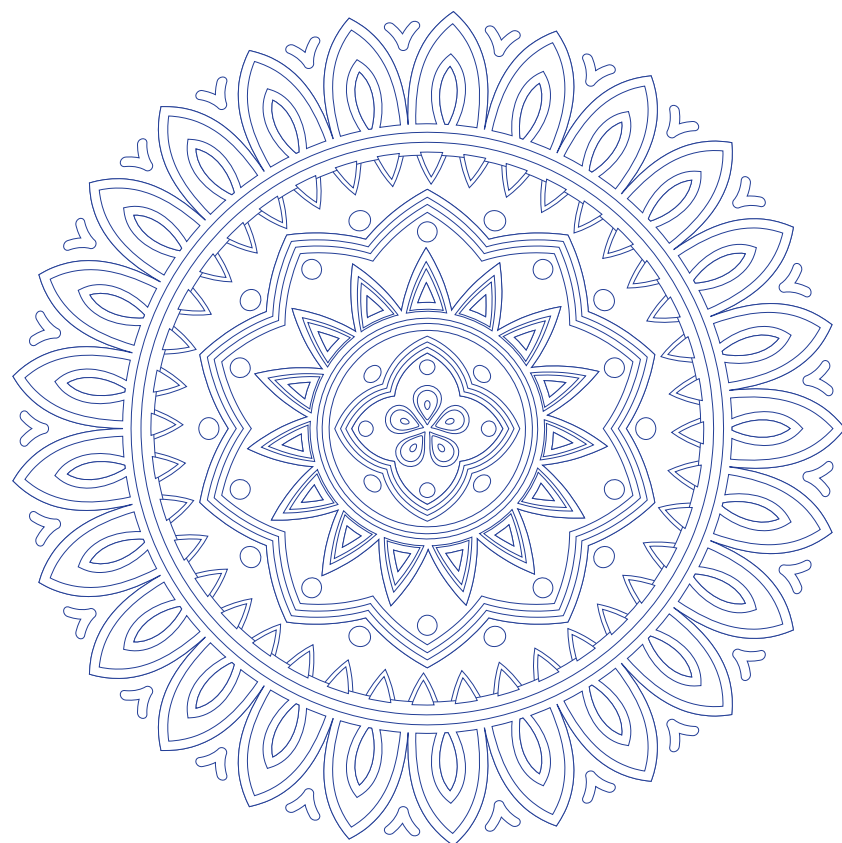
Centrul Maternal „Încredere” Cahul	or. Cahul (+373 299) 44 080
Centrului regional de reabilitare a victimelor violenței Găgăuzia	r. Comrat, s. Kirsovo
Centrul de Plasament „Curcubul Speranței” (ADRA)	or. Vadul lui Vodă (+373 22) 41 64 83
Centrul de plasament temporar al copiilor în situații de risc „Azimut”, or.Soroca	or. Soroca (+373 230) 30 581 (+373 230) 22 543
Centrul de reabilitare și protecție socială a copiilor în situație de risc «Платье» din or. Taraclia	or. Taraclia (+373 0-294) 24 594
Centrul de primire a copilului în regim de urgență „Evricea”	mun. Bălți (+373 231) 65 391

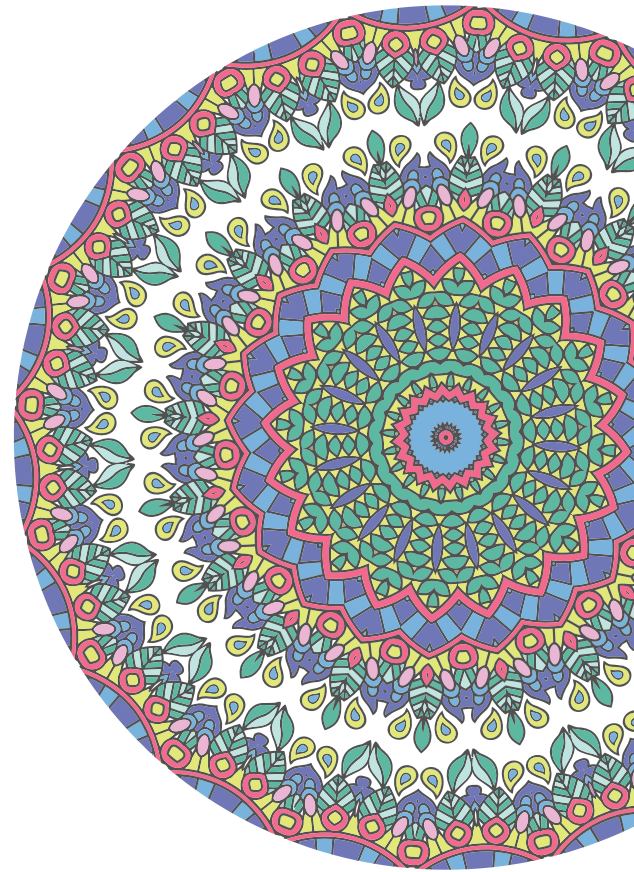
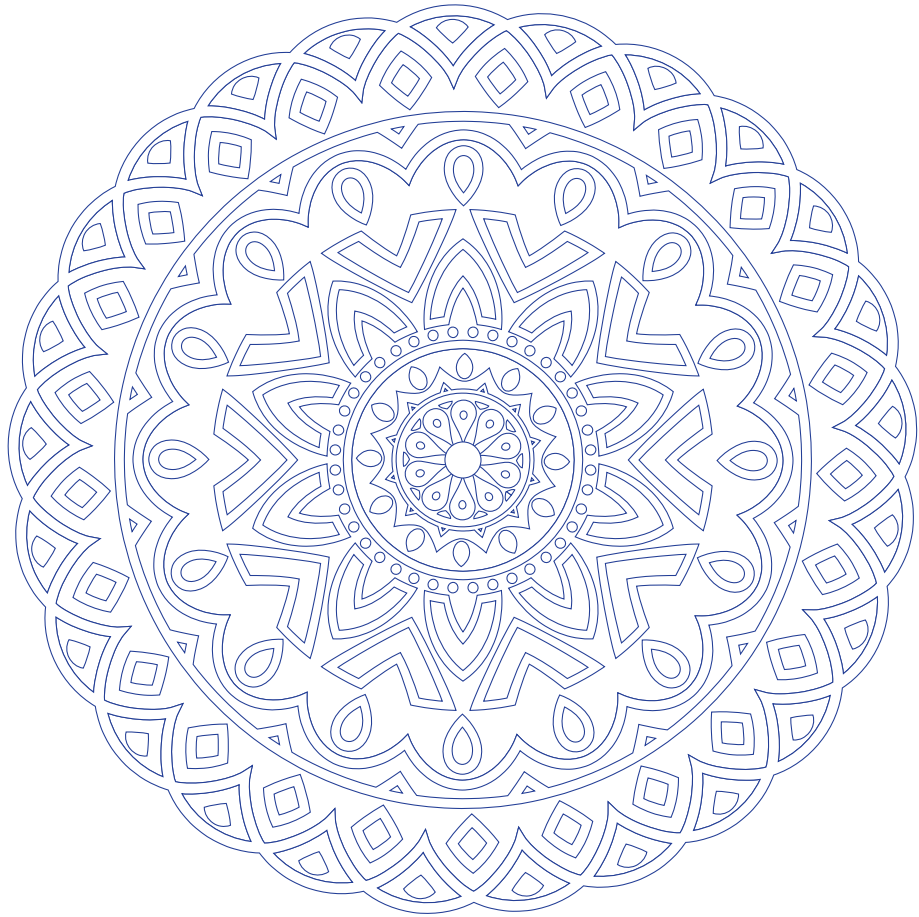

Mulțumim echipei de profesioniști ce a fost implicată în elaborarea acestei broșuri, de la etapa de conceptualizare și până la printarea *Înșirilor care inspiră*. Totodată, suntem recunoscătoare femeilor ce au acceptat provocarea de a vorbi despre poveștile lor de viață și au avut încredere în echipa CDF.

LA SCRIEREA ISTORIILOR AU CONTRIBUIT:

- Vitalie DOGARU, jurnalist
- Daniela JOSANU, juristă, Serviciul specializat pentru asistența femeilor afectate de violență în familie, Centrul de Drept al Femeilor
- Tatiana TIMOTIN, consilieră vocațională, Centrul de Drept al Femeilor
- Tatiana AGACHI, avocată, Centrul de Drept al Femeilor
- Tatiana CATANĂ, avocată, Centrul de Drept al Femeilor
- Sergiu TOMA, psiholog, Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale
- Gabriela POPENCO, psihologă, Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale
- Natalia TOMA, psihologă, Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale
- Daniela DABIJA, psihologă, Centrul pentru asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane
- Liuba TODICA, asistentă socială, Centrul pentru asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane
- Angelina ZAPOROJAN, președintă de onoare, Centrul de Drept al Femeilor
- Mariana BURUIANĂ, directoare executivă, Centrul de Drept al Femeilor
- Diana PÎNZARI, comunicatoare, Centrul de Drept al Femeilor
- Ana GHERCIU, jurnalistă, Moldova.org
- Silvia LUNEVI, design și machetare

**Proiectul este finanțat prin Programul de Combatere
a Violenței Domestice în Moldova, susținut cu fondurile Fundației Oak.
Programul este implementat în Moldova printr-un parteneriat
cu Asociația pentru Relații Comunitare din România.**